

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Bc. Michal ZAPLETAL

**Komparace volebních systémů pro volbu českého
a slovinského parlamentu**

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.

Olomouc 2014

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Bc. Michal Zapletal (R110152)

Studijní obor: Regionální geografie

Název práce: Komparace volebních systémů pro volbu českého a slovinského parlamentu

Title of thesis: Comparison of voting systems for electing Czech and Slovenian parliaments

Vedoucí práce: RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.

Rozsah práce: 79 stran, 2 vázané přílohy

Abstrakt: Diplomová práce se zabývá popisem a srovnáním volebních systémů dvou postkomunistických zemí střední Evropy, kterými jsou Slovinsko a Česká republika. Popsány jsou politické systémy obou srovnávaných zemí včetně jejich historického vývoje, jejich stranický systém a také vývoj a současný stav volebních systémů. Analyzovány a podrobněji popsány jsou také poslední volby do parlamentu obou zemí. Součástí analýzy je také kartografické znázornění týkající se rozložení volební podpory jednotlivých stran. Samotná komparace se zaměřuje na rozdíly volebních systémů, které ovlivňují jejich proporcionalitu a mají také vliv na zastoupení jednotlivých subjektů v parlamentu. Závěrem je v práci proveden výzkum toho, jak by ovlivnilo výsledky voleb a systém stran převzetí volebního systému České republiky Slovinskem, resp. slovinského Českou republikou.

Klíčová slova: komparace, volební systém, Slovinsko, Česká republika

Abstract: The thesis deals with description and comparison of two post-communist countries situated in Central Europe. These countries

are Slovenia and Czech Republic. The thesis describes the political systems and their historical development, party system and also development and current state of the voting system. The thesis includes also analysis and more detailed description of last parliamentary elections of both countries. Constituent part of this analysis is cartographic representation showing electoral support of individual parties. Comparison itself is focused on differences between voting systems, which affect their proportionality and have also an impact on the representation of the different entities in parliament. In conclusion, the thesis carried out research about how the election results and the party system would be affected by taking the voting system of Czech Republic by Slovenia and conversely.

Key words: comparison, voting system, Slovenia, Czech Republic

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením RNDr. Miloše Fňukala, Ph.D. a uvedl jsem v seznamu literatury veškeré použité literární a další zdroje.

V Olomouci dne 18. dubna 2014

.....

podpis autora

Touto cestou bych rád poděkoval všem, kteří mi s dokončením této diplomové práce pomohli. Moje poděkování patří především RNDr. Miloši Fňukalovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a hlavně za veškerý čas, který mi v souvislosti s touto prací věnoval. Dále bych chtěl poděkovat asist. dr. Boštjanu Rogeljovi za poskytnutí dat potřebných pro tvorbu mapových podkladů.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Michal ZAPLETAL**
Osobní číslo: **R110152**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Komparace volebních systémů pro volbu českého a slovinského parlamentu**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Zásady pro vypracování:

Cílem diplomové práce je popsat a srovnat volební systémy používané pro volby do parlamentů ČR a Slovinska jak z hlediska stability produkované vládní většiny, tak z hlediska míry reprezentace jednotlivých segmentů společnosti. Práce krátce představí politický systém obou zemí a jeho historický vývoj, dále pak současnou situaci systémů politických, stranických a volebních. Analýza volebních systémů se zaměří na jejich dopady na stranický systém a na chování aktérů (počty kandidujících subjektů, proměna jejich počtu v čase, zastoupení jednotlivých subjektů v parlamentu, logika voličského a strategického chování). Součástí komparace bude také výzkum toho, jak by ovlivnilo politický systém zkoumaných států převzetí volebního systému České republiky Slovinskem, resp. slovinského Českou republikou.

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy: 20 000 - 24 000 slov
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

- ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice*. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. 192 s.
- CHYTÍLEK, Roman, ŠEDO, Jakub, LEBEDA, Tomáš, ČALOUK, Dalibor. 2009. *Volební systémy*. Praha: Portál
- KLÍMA, Michal. 1998 *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. Praha: Radix
- KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s.
- KUBÁT, Michal. *Volební systém v České republice a možnosti jeho reformy ve světle zkušeností mladých demokracií středovýchodní Evropy*. In: KLÍMA, Michal (ed.). *Možnosti úpravy či reformy volebního systému v ČR: Studijní příručka*. Praha: Ediční oddělení VŠE, 1999. 5.
- LEBEDA, Tomáš. 2001. "Hlavní proměnné poměrných volebních systémů." *Sociologický časopis* 37 (4), 425-448. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz>
- LEBEDA, Tomáš. 2008. *Volební systémy poměrného zastoupení. Mechanismy, proporcionalita a politické konsekvence*. Praha: Karolinum.
- MITCHELL, Paul. 2005. *The Politics of Electoral Systems*. New York: Oxford University Press.
- NOVÁK, Miroslav, LEBEDA, Tomáš (eds.). 2004. *Volební a stranické systémy: ČR v mezinárodním srovnání*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk.

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Miloš Fňůkal, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: 23. ledna 2012
Termín odevzdání diplomové práce: 10. dubna 2013

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Šachyba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 23. ledna 2012

Obsah

1. Úvod.....	10
2. Cíle a metody práce.....	11
3. Teoretické vymezení poměrných volebních systémů	12
3.1 Velikost volebního obvodu	13
3.2 Volební formule	14
3.2.1 Volební kvóty.....	14
3.2.2 Volební dělitele	15
3.3 Uzavírací klauzule.....	16
3.4 Počet úrovní rozdělování mandátů.....	16
4. Měření (dis)proporcionality volebních systémů	17
5. Republika Slovinsko	18
5.1 Historický vývoj politického systému.....	18
5.2 Politický systém Slovinska	20
5.3 Systém politických stran Slovinska	22
5.4 Vývoj volebního systému Slovinska.....	23
5.5 Současný volební systém Slovinska.....	25
5.6 Volby do Národního shromáždění Slovinska v letech 1992–2011	28
5.7 Volby do Národního shromáždění 2011	30
5.7.1 Teritoriální podpora	32
5.7.2 Volební podpora jednotlivých politických stran	33
6. Česká republika.....	42
6.1 Historický vývoj politického systému.....	42
6.2 Politický systém České republiky	44
6.3 Systém politických stran České republiky	45
6.4 Vývoj volebního systému ČR	47
6.5 Současný volební systém ČR.....	48
6.6 Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1996–2013.....	51
6.7 Volby do Poslanecké sněmovny 2013	52
6.7.1 Teritoriální podpora	55
6.7.2 Volební podpora jednotlivých politických stran	57
7. Komparace volebních systémů Slovinska a České republiky	65
7.1 Proporcionalita volebních systémů	67

7.2 Dopady převzetí volebního systému	69
8. Závěr:	73
9. Summary:	74
10. Seznam použité literatury.....	76

1. Úvod

Volební systém, tedy způsob, jakým si voliči volí své zástupce, je velice důležitou součástí politických systémů jednotlivých zemí. Určuje totiž, kdo má právo volit, jak jsou organizovány volby, přidělovány jednotlivé mandáty a podobně. Volby, ve kterých si voliči vybírají své zástupce, jsou navíc jakýmsi základním předpokladem pro demokratické formování nejdůležitějších státních orgánů.

V práci je použita komparativní metoda, která umožňuje získat potřebné informace o reálně existujících politických systémech a jejich vývoji. Předmětem komparace jsou volební systémy České republiky a Slovinska. Tyto země prošly po pádu komunismu koncem 80. a počátkem 90. let demokratickou konsolidací. Následná podoba nově ustanovených volebních systémů měla poté vliv na podobu vznikajících stranických systémů a ovlivňovala rozložení sil mezi jednotlivými stranickými subjekty.

Důvodem volby Slovinska, jakožto státu, jehož volební systém je s volebním systémem České republiky srovnáván, je fakt, že Slovinsko, jakožto politická jednotka, bylo dosud, a to nejen českou politickou vědou, spíše opomíjeno. Tento fakt můžeme dokumentovat např. skutečností, že existuje opravdu jen velmi malý počet monografií, či odborných článků, které se věnují problematice Slovinska z politickogeografického resp. politologického hlediska, případně vybranému segmentu slovinské politiky. A to zejména ve srovnání s texty věnovanými postkomunistickým zemím bývalého východního bloku na straně jedné a postjugoslávským zemím na straně druhé. Dokladem, že Slovinsko a zejména tématika slovinské politiky byla a je českou politickou vědou poněkud opomíjena, je i relativně malý počet srovnávacích studií, které se věnují problematice zemí střední Evropy, resp. prosjugoslávského areálu, nazývaného v poslední době západní Balkán (Cabada, 2005: 16). Studie zaměřené na západní Balkán přitom zpravidla zahrnují Albánii, Bosnu a Hercegovinu, Chorvatsko, Makedonii, Srbsko a Černou Horu. V některých případech se studie zaměřují na další dvě postkomunistické země Balkánu, tj. Bulharsko a Rumunsko. Oba tyto typy studií však opomíjejí Slovinsko, tedy zemi, která leží na jakémsi rozhraní mezi regiony střední a jihovýchodní Evropy. Naopak studie zaměřující se na region střední Evropy pak zahrnují většinou pouze země tzv. Visegrádské skupiny, tedy Česko, Polsko, Maďarsko a Slovensko.

Příčinou opomíjení Slovinska v komparativních analýzách je několik. Cabada (2005: 16) se domnívá, že existují dvě základní příčiny onoho opomíjení. A sice psychologická příčina, která spočívá v tom, že je Slovinsko považováno za zemi malou, která co do významu v mezinárodní politice nemůže být srovnávána např. se zeměmi Visegradské čtyřky. Další příčinou pak může být skutečnost, že vývoj slovinské politiky se výrazně liší od vývoje jiných postjugoslávských zemí a srovnání Slovinska s těmito zeměmi by podle něj bylo „politicky nekorektní“. Druhou příčinu označuje Cabada jako historickou resp. historicko–geografickou, která se výrazně projevuje při konstrukci mentálních map evropských regionů.

2. Cíle a metody práce

Cílem této diplomové práce je popsat a srovnat volební systémy používané pro volby do parlamentů České republiky a Slovinska. A to jak z hlediska stability produkované vládní většiny, tak z hlediska míry reprezentace jednotlivých segmentů společnosti.

V první kapitole práce bude krátce vymezen poměrný volební systém, používaný v obou srovnávaných zemích, a jeho nejvýznamnější proměnné, které ovlivňují jeho podobu a proporčnost. A právě proporčnosti, resp. měřením míry (dis)proporcionality, která bude v rámci zkoumaných zemí také porovnávána, se zabývá další kapitola práce. Dále bude představen politický systém obou zemí a jeho historický vývoj od r. 1918. Hlavní důraz této kapitoly však bude kladen na institucionální vývoj politického systému v 90. letech minulého století. Následná analýza volebních systémů se zaměří na jejich dopady na stranický systém a na chování aktérů (počty kandidujících subjektů, proměna jejich počtu v čase, zastoupení jednotlivých subjektů v parlamentu, logika voličského a strategického chování). Analyzovány budou také poslední parlamentní volby obou srovnávaných zemí, přičemž rozložení volební podpory jednotlivých parlamentních stran bude kartograficky znázorněno. Poté už dojde k samotné komparaci volebních systémů pro volbu českého a slovinského parlamentu.

Z metodologického hlediska byla k vypracování práce použita, v politické vědě nejrozšířenější a nejdůležitější, komparativní metoda. Ta umožňuje získat potřebné informace o reálně existujících politických systémech a jejich vývoji.

V práci je použita tzv. komparace synchronní. Pro ni je typické, že analyzuje zvolené prvky (politické instituce, struktury, politické systémy prvky politické kultury atd.)

v konkrétním časovém úseku, nikoliv ve vývoji (historický vývoj politických systémů obou zemí bude v práci představen pouze krátce). Synchronní komparaci je tak možné chápat jako poměrně statickou. Umožňuje však vymezení odlišností spojené s prostorovým výskytem sledovaných prvků a je proto pokládána za jeden z hlavních indikátorů nerovnoměrnosti vývoje jednotlivých teritorií, oblastí či regionů.

Podle studie P. Calverta (citováno podle Říchová, 2003: 8) lze úspěšně srovnávat ty země, které jsou si podobné v co nejširší škále ukazatelů. Těmi mohou být např. geografická poloha, historická tradice, územní rozsah, počet obyvatel, jejich mezinárodní postavení (poutané především na účast v mezinárodních a nadnárodních organizacích), obdobná ekonomická situace apod. Komparativní metoda je tedy do velké míry závislá na kritériích případů, které se mají stát předmětem analýzy.

Nejpoužívanější přístup v komparativní metodě spočívá ve studiu skupin zemí, které patří do stejného historického, kulturního a politického koše (Kubát, 2003: 16). Právem sem tedy spadají postkomunistické země střední Evropy. Co se týče zařazení zkoumaných zemí do stejného regionu z hlediska výše zmíněných aspektů, budeme v práci vycházet z faktu, že obě země spadají právě do regionu střední Evropy, resp. že se řadí mezi postkomunistické země střední Evropy navzdory tomu, že se liší v řadě aspektů vývoje¹. Oba státy se nicméně potýkají s velmi podobnými problémy, měly velmi podobnou výchozí pozici a zároveň směřují ke stejnému cíli, a sice demokratické konsolidaci.

Vlastní komparace se více zaměří, vedle studia exekutivy a legislativy, na ostatní elementy jakými jsou politické strany a studium jejich vzájemných vztahů v rámci stranických systémů. Součástí komparace bude také výzkum toho, jak by ovlivnilo politický systém zkoumaných států převzetí volebního systému České republiky Slovinskem, resp. slovinského Českou republikou.

3. Teoretické vymezení poměrných volebních systémů

Vzhledem k tomu, že se práce zabývá analýzou a následnou komparací volebních systémů, je nezbytné rozlišit a teoreticky vymezení volební systémy obou zemí. Volební systém totiž představuje podstatný faktor při formování podoby jednotlivých

¹ Ke skutečnosti, že obě země spadají do regionu střední Evropy se přiklání většina zdrojů. Jako příklad lze uvést The World Factbook, což je volně dostupný souhrn statistických, geografických, demografických a jiných dat, spravovaný americkou agenturou CIA. Do regionu střední Evropy spadají obě země také v rámci Evropského fondu pro regionální rozvoj.

stranických systémů. Dokáže ovlivňovat počet parlamentních stran, proporcionalitu jejich reprezentace, míru jejich vzájemné konkurence či naopak kooperace. Volební systém formuje i volební strategii stran a v neposlední řadě i strategii voličského rozhodování (Lebeda, 2007).

Pro volbu poslanců do dolní komory Parlamentu se v případě České republiky i Slovinska používá poměrný, neboli proporční volební systém, přičemž poměrný volební systém lze podle Nováka (2004) rozdělit, v podstatě podle podoby hlasovacího lístku, do dvou kategorií. Pokud má volič možnost vybírat jediného kandidáta pomocí preferencí, jde o jedno jmenné přenosné hlasování. Pokud si volič vybírá mezi kandidátkami stran, popř. si může sestavovat kandidátku vlastní, jedná se o listinné systémy, které se používají právě v případě voleb do dolní komory parlamentu obou srovnávaných zemí.

Počet hlasů, které získají jednotlivé subjekty při hlasování podle poměrného volebního systému je ovlivněn řadou proměnných. A protože tyto proměnné ovlivňují důsledky poměrné listinné volby výrazným způsobem, má větší smysl se zaměřit, zejména z hlediska komparace volebních systémů, na zkoumání těchto proměnných. Na základě předchozích prací² můžeme shrnout, že mezi základní proměnné listinných poměrných volebních systémů patří následující čtyři: velikost volebního obvodu, volební formule, uzavírací klauzule a počet a charakter úrovní, na nichž probíhají distribuce mandátů.³

3.1 Velikost volebního obvodu

Velikost volebního obvodu je klíčovou a ve většině případů rozhodující proměnnou. Velikost volebního obvodu se označuje M (*magnitude*) a v podstatě vyjadřuje, kolik mandátů se v daném obvodu rozděluje. Volební obvody můžeme také podle jejich velikosti klasifikovat. Např. Nohlen (citováno podle Cabada, 2001 s. 428) rozlišuje obvody na malé (2-5 mandátů), středně velké (6-10 mandátů) a velké (10 a více mandátů). Obecně je známo, že se zvyšující se velikostí obvodů vzrůstá míra proporcionality a naopak, snižováním velikosti se zvyšuje disproporcionalita výsledků.

² Např. Lebeda (2001), Novák (2004), Chytílek (2009).

³ Následující část se týká popisu a krátké klasifikace čtyř základních proměnných ovlivňujících listinné poměrné systémy. Jde o jakýsi derivát této problematiky, která je (pro účely práce až příliš podrobně) popsána ve výše zmíněných textech a publikacích.

Rozdělení volebních obvodů v rámci státu se pak často shoduje s rozdělením do územněsprávních celků nebo historickou tradicí vytvořených regionů.

3.2 Volební formule

Volební formule jsou metody, které slouží v rámci poměrných volebních systémů k převádění počtu hlasů na počty mandátů. Nejčastěji mají podobu vzorců. Můžeme je rozdělit do dvou hlavních skupin, a sice na volební kvóty a volební dělitele. Volebních formulí, používajících se pro převod počtu hlasů na mandáty v rámci listinných volebních systémů je celá řada, nicméně pro účely práce nám bude stačit pouze teoretické vymezení volebních formulí, používajících se při volbách do českého a slovinského parlamentu.

3.2.1 Volební kvóty

Volební kvóty (*quota*) Q pracují s celkovým počtem odevzdaných hlasů (*votes*) V a celkovým počtem mandátů (*seats*) S . Pomocí kvóty jsou poté stranám prisuzovány mandáty. Kvóty samotné ve většině případů nedokáží přidělit všechny mandáty, proto jsou spojovány s dalšími metodami jako např. volebními děliteli. Volebních kvót existuje celá řada a liší se od sebe navzájem rozdílnými metodami výpočtů. Ve volebních systémech obou srovnávaných zemí se používají Hareova kvóta a Droopova kvóta, které jsou dále podrobněji charakterizovány:

$$\text{Hareova kvóta } Q = \frac{V}{S}$$

Jedná se o nejjednodušší volební kvótu. Pro její výpočet je třeba vydělit počet všech platných hlasů počtem mandátů, které mají být přiděleny. Přidělování mandátů poté probíhá tak, že každá strana dostane tolik mandátů, kolikrát se celá hodnota kvóty vejde do počtu všech platných hlasů. Velkou nevýhodou této kvóty je však fakt, že situace, kdy jsou její pomocí přiděleny všechny mandáty, je v praxi téměř nereálná. Počet napoprvé přidělených mandátů navíc stoupá společně s počtem kandidujících stran. Tento jev dostává extrémní podobu v malých volebních obvodech, kde tato formule často rozdělí méně než polovinu mandátů.

Hagenbach-Bischoffova kvóta $Q = \frac{V}{(S+1)}$

Tato kvóta je v podstatě modifikací Hareovy kvóty. Vychází z teoretického předpokladu, jako by rozdělovala o jeden mandát více. Tím se sníží velikost kvóty, která umožní rozdělit více mandátů, než v případě Hareovy formule. Tato kvóta často též nerozdělí všechny mandáty, i když většinou již ne v takové míře jako předcházející formule.

Droopova kvóta $Q = \frac{V}{(S+1)} + 1$

Je konstruována jako absolutně nejnižší kvóta, na jejímž základě je možné přidělit kandidátovi mandát, aniž by hrozilo, že stejný počet hlasů získá více kandidátů, než je počet mandátů určený k rozdělení. Tím vylučuje teoretickou možnost přidělení mandátu „navíc“, což může nastat v případě Hagenbach-Bischoffovi formule.

3.2.2 Volební dělitele

Zjednodušeně řečeno jsou volební dělitele formule, které odstraňují, na rozdíl od volebních kvót, problémy s nepřidělenými mandáty. Mandáty jsou totiž v tomto případě alokovány postupně jednotlivým stranám na základě aktuálních průměrů hlasů. Odpadá tím pádem nutnost dodatečného přepočtu hlasů. Pro tyto formule jsou charakteristické řady dělitelů, podle nichž je rozlišujeme. Z celé škály volebních dělitelů se při volbách do parlamentu obou srovnávaných zemí používá pouze D'Hondtův dělitel.

D'Hondtův dělitel

Jedná se o původní metodu volebního dělitele, který jako jediný můžeme bezesporu označit za metodu největšího průměru. Vychází ze zásady, že není spravedlivé, aby jakákoli strana obdržela mandát dříve, dokud má nižší průměrný počet hlasů na jeden mandát, než kterákoli jiná strana. Alokační procedura probíhá následovně: Počet platných hlasů každé strany je vydělen řadou celých čísel počínaje jedničkou (1; 2; 3; 4;...). Ze všech podílů je pak vybráno tolik nejvyšších, kolik má být rozděleno mandátů. Každá strana má nárok na tolik mandátů, kolik jejich podílů bylo vybráno. D'Hondtův dělitel je absolutně nejrozšířenější volební formulí poměrných listinných systémů. Účinek D'Hondtova dělitele je většinou odborníků označován jako

disproporční ve prospěch větších stran. Tento závěr však není zcela jednoznačný, jelikož existuje více přístupů a více způsobů měření disproporcionality.

3.3 Uzavírací klauzule

Uzavírací klauzule je další z proměnných listinných volebních systémů, kterou lze využít proti nadměrnému tříštění parlamentních sil. Jedná se o procentuální vyjádření množství hlasů, které musí strany získat, aby se mohli účastnit rozdělování mandátů. Úkolem klauzule je tedy bránění vstupu malých stran do parlamentu a zároveň alespoň částečně, tlumit separační snahy existujících parlamentních stran (Chytílek, 2009: 200). Velmi podstatné je, na jaké úrovni je klauzule ustanovena. Nejčastěji bývá vyžadováno určité procento platných hlasů v rámci celého státu. Pokud celostátní výsledek strany překročí stanovenou uzavírací klauzuli, strana se může zúčastnit rozdělování mandátů ve všech volebních obvodech, tedy i těch, v nichž nedosáhla celostátně předepsaného procenta hlasů (Lebeda, 2001: 441). V případě Slovinska i České republiky je uzavírací klauzule ustanovena na úrovni celého státu.

3.4 Počet úrovní rozdělování mandátů

Poslední z nejdůležitějších proměnných, které ovlivňují poměrné volební systémy, je spjata s velikostí volebních obvodů a s volebními formulemi. Volební systémy, které využívají více úrovní volebních obvodů, většinou sledují dva cíle. Tím prvním je ponechání nepříliš velkých volebních obvodů pro těsnější kontakt voliče s poslancem (obvody též mohou respektovat správní členění, jako je tomu např. v případě České republiky) a zároveň zajistit vysokou proporcionalitu celého systému. V jednoúrovňových obvodech se tyto dva požadavky do jisté míry vylučují, ve víceúrovňových obvodech se mohou vhodně doplňovat (Novák, 2004: 36). Druhé (vyšší) skrutinium může přinést celkově velmi proporční výsledek, přestože jsou volební obvody velmi malé, dokonce i jednomandátové. Malé obvody mají pouze psychologický dopad na voliče, nikoli však technický. Míra dosažené proporcionality závisí především na počtu mandátů, které se rozdělují na vyšší úrovni (Lebeda, 2001: 443).

4. Měření (dis)proporcionality volebních systémů

V rámci komparace volebních systémů obou zemí, které používají proporční volební systém, bude jednou z jejich porovnávaných vlastností jejich proporcionalita nebo spíše vliv daných volebních systémů na proporcionalitu výsledků a utváření stranického systému. Míra proporcionality volebních systémů je totiž hlavním a nejdůležitějším jevem, který může napovědět mnohé o možných politických konsekvencích volebního systému. Vypovídá o charakteru a případném zkreslení reprezentace, o nadreprezentaci, podreprezentaci či nereprezentaci jednotlivých stran a značně také determinuje podobu stranického systému. Je klíčovým faktorem rozhodujícím o zastoupení různě velkých stran. Ovlivňuje počet a vzájemnou poměrnou velikost parlamentních stran, utváření a charakter většin v parlamentu, potažmo i vztahy mezi vládou a parlamentem (Lebeda, 2008: 29). K určení míry proporcionality, která je volebním systémem produkována slouží celá řada indexů. V této práci byl k měření proporcionality použit index deformace, který přináší informace o podreprezentaci a nadreprezentaci každé strany zvlášť.

$$\text{Index deformace } I = \frac{s_i}{v_i}$$

Index deformace (I) se vypočítá jako podíl procenta mandátů získaných politickou stranou (s) a procenta hlasů získaných politickou stranou (v). Ideální stav, tedy maximální proporcionalita volebních výsledků přirozeně nastává při hodnotě 1, tedy ve chvíli kdy si je procento hlasů a procento mandátů rovno. Čím je hodnota indexu deformace vyšší než 1, tím je větší úroveň nadreprezentace. Naopak čím je hodnota indexu deformace blíže 0, tím je větší míra podreprezentace. Nadreprezentace se pohybuje v neomezeném intervalu $1-\infty$. Naopak podreprezentace se pohybuje pouze v intervalu $1-0$. Diametrálně odlišné pásma hodnot pro nadreprezentaci a podreprezentaci dávají tušit, že výsledné hodnoty mohou být pro méně zkušeného pozorovatele přinejmenším matoucí, ne-li zavadějící (Novák, 2004: 414-415).

$$\text{Loosemoreův-Hanbyho index } D = \frac{1}{2} \sum |v_i - s_i|$$

V případě Loosemoreova-Hanbyho indexu (D) jsou jeho proměnné podobné jako v případě indexu deformace. Hodnota Loosemoreova-Hanbyho indexu je však

dána polovinou sumy absolutních hodnot získaných z rozdílů mezi podíly hlasů a podíly mandátů jednotlivých stran. Rozdíly mezi procentem hlasů (v) a procentem mandátů (s) každé strany jsou převedeny na absolutní hodnoty, které jsou následně sečteny a výsledek dělen dvěma. Výpočet nesmí opomenout žádnou ze stran, která ve volbách obdržela byť jen minimální procento hlasů, třebaže nezískala žádný mandát. Výhodou je, že strany zcela bez mandátu mohou do výpočtu vstoupit najednou. Výsledné hodnoty indexu se pohybují v hodnotách 0-100, kde 0 představuje absolutní proporcionalitu a 100 naopak krajní disproporcionalitu. Dokonalá proporce, která je vyjádřena hodnotou nula indikuje, že procento mandátů každé strany je identické s procentem jejich hlasů. Opačný extrém, tedy maximální disproporce, může teoreticky nastat v situaci kdy jedna strana, která ve volbách získala 100% hlasů, nezíská žádný mandát a druhá strana na základě žádného hlasu obdrží mandáty všechny. Reálné volební situace se však nikdy nebudou přibližovat horní hranici, ale poměrně často se nachází u hranice dolní. Hodnota Loosemoreova-Hanbyho indexu je velmi snadno interpretovatelná. Zjišťuje celkový rozdíl mezi distribucí hlasů a alokací mandátů. Tedy o kolik procentních bodů se celkový výsledek odchyluje od ideální proporcionality (Chytílek, 2009: 81).

5. Republika Slovinsko

5.1 Historický vývoj politického systému

Během 1. světové války se Slovinci snažili o vytvoření jednotného společného státu Slovinců, Chorvatů a Srbů, žijících na území habsburské monarchie, nicméně povedlo se to až po porážce Rakouska-Uherska. Dne 1. srpna 1918 tak vzniklo království Srbů, Chorvatů a Slovinců, které bylo v roce 1929 přejmenováno na království Jugoslávie. V průběhu druhé světové války se však království Jugoslávie rozpadlo a území Slovinska bylo rozděleno mezi Itálii, Německo a Maďarsko. V roce 1941 byla v Lublani založena Osvobozenická fronta a začal ozbrojený odpor proti okupačním silám. Komunistická strana brzy převzala vedoucí úlohu v rámci fronty a postupně přenesla osvobozenický boj k socialistické revoluci. Po druhé světové válce byla deklarována Federativní lidová republika Jugoslávie, jíž bylo Slovinsko součástí. Slovinsko v rámci jugoslávské federace bylo nejprve lidovou republikou a od roku

1963 socialistickou. V průběhu šedesátých let se začaly objevovat rozpory Slovinska s federální vládou v Bělehradě, které skončily odstavením reformních komunistů a upevněním pozic konzervativců (History of Slovenia, 2013). V roce 1974 byla ve Slovinsku přijata nová ústava, která znamenala pokus komunistických vůdců v čele s Titem vyřešit složitou národnostní situaci ve státě. Od poloviny 80. let docházelo ve Slovinsku k určité liberalizaci a to jak ve společenských tak i politických kruzích. V této době patřila Slovinská opozice k neprogresivnějším v celé Jugoslávii a k neaktivnějším patřil před rokem 1989 autorský okruh časopisu *Nova revija*. K diskuzi mezi částí slovinské opozice a slovinskými komunisty došlo na jaře 1987, kdy vyšlo 57. číslo časopisu *Nova revija*, které bylo věnováno otázkám národní suverenity a slovinského národního programu. Byly v něm totiž zveřejněny příspěvky France Bučara, Petera Jambreka, Tine Hribara, Ivana Urbančiče a Jože Pučnika, ve kterých napadli vedoucí úlohu komunistů, centralistické vedení jugoslávské politiky a formulovali cíl slovinského národa, kterým má být samostatný slovinský stát jako součást jugoslávské konfederace (Cabada, 2005: 105).

Rok 1989 byl z hlediska zahájení demokratického přechodu bezesporu rokem rozhodujícím, protože díky uvolnění vztahů mezi slovinskou opozicí a slovinskými komunisty došlo v září 1989 k novelizaci republikové Ústavy, kterou byla v podstatě zrušena vedoucí úloha komunistické strany, čímž byly vytvořeny legislativní předpoklady pro vznik politické plurality a touto reformou Slovinsko předstihlo zbylé Jugoslávské republiky (Šaradín, 2004: 385).

V dubnu 1990 se ve Slovinsku uskutečnily první svobodné parlamentní volby, které přinesly vítězství opozičního bloku DEMOS (*Demokratska opozicija Slovenije*) a z voleb tak vzešla první nekomunistická vláda od r. 1945.

Situace v Jugoslávii byla díky liberalizaci Slovinska napjatá. Navíc se také v jiných republikách a na svazové úrovni začalo hovořit o konání referend o vyhlášení samostatnosti. To Slovinské se konalo 23. prosince 1990. Pro samostatnost se vyslovilo 88% účastníků referenda a dne 25. června 1991 přijal slovinský parlament Deklaraci nezávislosti. Na její vyhlášení reagoval bělehradský režim obsazením Slovinska. Pod patronací Evropských společenství však byla 7. července sjednána Brionská deklarace, která znamenala ukončení bojů ve Slovinsku, ale také vyhlášení tříměsíčního martoria za samostatnost, po jehož uplynutí byla nezávislost slovinským parlamentem potvrzena. Země Evropských společenství uznaly Slovinsko 15. ledna 1992 a 22. května 1992 byla Republika Slovinsko přijata do Organizace spojených národů (Cabada, 2005: 134).

Slovinsko je také členem řady regionálních, kontinentálních i celosvětových organizací. Do Evropské unie vstoupilo Slovinsko dne 1. května 2004 a ve stejném roce se stalo také členem Severoatlantické aliance.

5.2 Politický systém Slovinska

Podle prvních tří článků 1. hlavy Ústavy Republiky Slovinsko, která se zabývá všeobecnými ustanoveními, je Slovinsko unitární, demokratická, právní a sociální republika. Moc je svěřena do rukou lidu a je uplatňována přímo, prostřednictvím voleb v souladu se zásadou dělby legislativní, výkonné a soudní moci.

- **Zákonodárná moc**

Slovinská ústava kombinuje přímou a zastupitelskou demokracii a rozlišuje dva hlavní nositele zákonodárné moci, a sice lid a parlament. Slovinský parlament je bikamerální. Sestává se tedy ze dvou komor: Státní rady a Státního sboru, přičemž Cabada (2005: 153) toto nastavení hodnotí jako nedokonalý bikameralismus s výraznou převahou dolní komory.

Dolní komora slovinského parlamentu se nazývá Státní sbor⁴ a je podle ústavy centrem politické moci ve Slovinsku. Státní sbor má 90 členů⁵, kteří jsou voleni ve všeobecném, rovném, přímém a tajném hlasování podle zásad poměrného zastoupení. Funkční období poslance trvá čtyři roky. Shromáždění má mnohem větší pravomoci než horní komora a je usnášeníschopné, je-li přítomna nadpoloviční většina poslanců a aby byl přijat určitý návrh, musí se pro něj vyslovit nadpoloviční většina přítomných poslanců (Državni zbor, 2011).

Horní komora slovinského parlamentu se nazývá Státní rada a podle Ústavy je zastupitelským orgánem hájícím sociální, ekonomické, profesní a místní zájmy. Rada má čtyřicet členů a zájmy, které zastupují, reprezentují všechny segmenty společnosti: 4 členové jsou zástupci zaměstnavatelů, 4 zaměstnanců, 4 zemědělců, živnostníků a svobodných povolání a 6 pochází z neziskového sektoru. Zbýlých 22 členů reprezentuje regionální zájmy. Členové Státní rady jsou voleni na pět let. Volby do

⁴ Někdy se také můžeme setkat s názvem Státní shromáždění nebo Národní shromáždění.

⁵ 88 poslanců kandiduje individuálně v nominačních jednotkách a zbývající dva zastupují uznané tzv. „autochtonní“ národnostní menšiny, tedy Italy a Maďary (Šaradin, 2004: 389).

Státní rady jsou nepřímé. Uskutečňují se prostřednictvím příslušných zájmových organizací a místních komunit obce (Državni svet, 2013).

- Výkonná moc

Nejvyšším představitelem výkonné moci ve Slovinsku je prezident republiky. Funkce prezidenta byla ve Slovinsku ustanovena v r. 1991. Podle ústavy⁶ je prezident nejvyšším představitelem státu a také vrchním velitelem ozbrojených sil. Volba slovinského prezidenta je přímá a uskutečňuje se všeobecným, tajným a přímým hlasováním. Kandidát, který získá nadpoloviční většinu všech hlasů, je poté zvolen prezidentem republiky. Funkční období hlavy státu trvá pět let a jedna osoba může být zvolena na nejvýše dvě po sobě následující volební období. Ústava z roku 1991 však, jak tvrdí Cabada (2005: 170), vymezila prezidentovi ve srovnání s ostatními složkami výkonné a především zákonodárné moci poměrně úzké pravomoci. Na tento fakt upozorňuje i Šaradin (2004: 389), který se odvolává na slovinského badatele Igora Lukšiče. Podle něj má prezident menší vliv na parlament a vládu, stejně tak jako má parlament a vláda menší vliv na něj. Jako příklad uvádí nedostatek pravomoci prezidenta ovlivňovat výběr jednotlivých ministrů. Současným prezidentem republiky Slovinsko je Borut Pahor, který v prosinci 2012 ve funkci vystřídal Danila Türka.

Druhou složkou výkonné moci ve Slovinsku je vláda. Tento exekutivní orgán je sestaven z předsedy a jednotlivých ministrů a důležitý je zejména jeho vztah k parlamentu. Vláda je totiž za svou činnost odpovědná dolní komoře, může ji svrhnout a také ji informuje o své činnosti. Vláda sestává z premiéra, 12 ministrů a 1 ministra bez portfeje (Government of the Republic of Slovenia, 2013). Volba předsedy vlády je poměrně komplikovaná. Prezident nejdříve představí státnímu shromáždění kandidáta na ministerského předsedu. K tomu aby byl zvolen, musí obdržet většinu hlasů ze všech členů dolní komory parlamentu. Pokud se tak nestane, musí prezident do čtrnácti dnů předložit dalšího, popř. stejného kandidáta. S návrhem mohou přijít v druhém kole i poslanecké kluby nebo skupina alespoň deseti poslanců⁷. Není-li kandidát zvolen v prvních dvou kolech, může Národní shromáždění zvolit předsedu vlády relativní

⁶ Právním předpisům týkajících se úřadu prezidentu republiky se věnují články 102 – 109 Ústavy Republiky Slovinsko.

⁷ Pokud se rozhoduje o více než jednom kandidátovi, pak má přednost návrh prezidenta a až poté se hlasuje o dalších v pořadí, v jakém byli navrženi.

většinou hlasů. V opačném případě prezident rozpustí dolní komoru a vypíše nové volby.

Skutečným představitelem vlády je tedy pouze premiér (Cabada 2005, str. 175). Jednotliví ministři jsou jmenováni do své funkce Národním shromážděním na návrh předsedy vlády, který tak musí učinit 15 dní od svého zvolení. Dolní komora parlamentu je také jedinou institucí, která může předsedu vlády či jednotlivé ministry odvolat. Děje se tak na návrh premiéra nebo v případě, že minimálně deset poslanců ministra interpeluje ohledně jeho práce. Nedůvěru lze vyjádřit i vládě jako celku na základě tzv. konstruktivní nedůvěry, kdy předseda vlády pozbývá svou funkci zvolením nového premiéra. Hlasování o důvěře resp. nedůvěře může vyvolat také předseda vlády, požádá-li o to dolní komoru parlamentu.

- Soudní moc

Judikativa je podle Ústavy ve Slovinsku tvořena Ústavním soudem, který je nejvyšším orgánem soudní moci a dbá o ochranu ústavnosti, zákonnosti, lidských práv a základních svobod. Dalším vrcholným soudním tělesem je Vrchní soud, jemuž je podřízena soustava soudů oblastních, okresních a místních.

5.3 Systém politických stran Slovinska

Pro následnou analýzu volebního systému Slovinska je vhodné nejprve nastínit stranický systém Slovinska a jeho vývoj. Pro slovinský stranický systém je typické, že se hlavní politické strany mající v současnosti své zastoupení v dolní komoře parlamentu etablovaly, až na výjimky, již při prvních svobodných volbách. Ony výjimky tvoří *Državljanska lista* Gregorja Viranta (DLGV), sociálně liberální strana *Zares* a zejména strana Pozitivní Slovinsko (*Pozitivna Slovenija*, LZJ - PS) založená v roce 2011 Zoranem Jankovičem, která zvítězila v posledních volbách do Národního shromáždění v tomtéž roce (viz Tabulka č. 3).

Novodobý slovinský stranický systém se začal vytvářet na konci osmdesátých let. Do té doby prakticky nebyla nejen ve Slovinsku, ale ani v ostatních republikách Socialistické

federativní republiky Jugoslávie, dovolena existence nekomunistických politických stran a hlavní úlohu tak hrál Svaz komunistů Jugoslávie. Nicméně, jak již bylo zmíněno v kapitole týkající se historického vývoje slovinského politického systému, došlo v Jugoslávii po Titově smrti v roce 1980 k určité politické liberalizaci. Ta vyvrcholila vznikem první opoziční strany, kterou se stal v květnu 1988 Slovinský selský svaz (*Slovenska kmečka zveza*), ten se později přejmenoval na Slovinskou lidovou stranu (SLS). V letech 1988 a 1989 vznikla ve Slovinsku celá řada opozičních hnutí, která se na konci roku 1989 spojila do volebního uskupení Demokratické opozice Slovinska (*Demokratska opozicija Slovenije*, DEMOS)⁸. Tato koalice dokázala v parlamentních volbách roku 1990 zvítězit, nicméně v následujících letech prošla několika krizemi, což vedlo k rezignaci premiéra tehdejší slovinské vlády Alojze („Lojze“) Peterleho. V dubnu 1992 jej nahradil Janez Drnovšek z Liberální demokracie Slovinska (*Liberalna demokracija Slovenije*, LDS), který v tomto roce dovedl svoji stranu k volebnímu vítězství⁹. LDS se v rámci politického spektra profiluje jako liberálně demokratická strana a tvořila v rámci vývoje stranického systému jakýsi protipól k SDS (*Slovenska demokratska stranka*), která je naopak označována za spíše konzervativní stranu (Šaradín, 2004: 396–398).

Za relevantní strany současné politické scény lze tedy považovat strany etablované na počátku 90. let jako jsou SDS, SD, DeSUS, SLS, a NSi plus později vzniklé LZJ – PS, DLGV. Naopak strany jako SNS a LDS postupně ztrácely na popularitě a při volbách v roce 2011 ani nepřekročily čtyřprocentní volební klauzuli (viz Tabulka č. 3).

5.4 Vývoj volebního systému Slovinska

První svobodné volby ve Slovinsku se konaly v roce 1990 a byly ovlivněny složitou ústavní konstrukcí tehdejšího parlamentu, který se skládal ze tří komor, přičemž každá z nich byla volena podle specifických pravidel (Cabada, 2005: 118). Po získání samostatnosti byla parlamentní struktura redukována na dnes fungující dvě komory, přičemž dominantní roli získala dolní komora (Cabada, 2005: 153; Šedo, 2007: 49). Počet jejich členů vzrostl z 88 na 90, do Národního shromáždění byla včleněna 2 místa

⁸ Koalici tvořilo celkem šest politických subjektů – vedle selského svazu to byli křesťanští demokraté (*Slovenski krščanski demokrati*, SKD), Slovinský demokratický svaz (*Slovenska demokratska zveza*, SDZ), Sociálnědemokratická strana Slovinska (*Socialdemokratska stranka Slovenije*, SDS), Svaz živnostníků (*Zveza obrtnikov*) a Zelení (*Zeleni Slovenije*, ZS) (Cabada, 2005: 186).

⁹ LDS zvítězila ve volbách i v letech 1996 a 2000.

rezervovaná pro zástupce italské a maďarské národnostní menšiny. V letech 1992 a 1996 se na úrovni obvodů přidělovaly mandáty pomocí Hareovy kvóty a pro kandidující strany neplatila žádná uzavírací klausule. Pro rozdělení nepřidělených mandátů se užíval d'Hondtův dělitel, přičemž nejprve byly vyloučeny strany, které by nezískaly alespoň 3 mandáty. Posléze následovalo rozdělení zbývajících mandátů na základě zbytkových hlasů (Šedo, 2007: 49). Od roku 2000 však používá Slovinsko Droopovu volební kvótu, v souvislosti s přijetím ústavního zákona, kterým se měnil čl. 80 Ústavy, a pro kandidující subjekty byla zavedena 4% uzavírací klausule (*Zákon o volitvach v Državni Zbor č. 42/92*). Nicméně vývoj volebního systému ve Slovinsku se v průběhu 90. let netýkal pouze změny volebních kvót, užívaných pro přepočítání získaných hlasů na mandáty, a uzavírací klauzule. Výrazným tématem sporů mezi oběma póly slovinské politiky byla totiž po celá 90. léta otázka změny samotného volebního systému pro volby do parlamentu. Na konci roku 1996 proběhlo, na návrh tehdejšího předsedy SDS J. Janši, referendum, v němž občané Slovinska rozhodovali, který volební systém podporují: dvoukolový většinový systém, proporční systém nebo smíšený volební systém. Přestože se více než 40 % obyvatel vyslovilo pro dvoukolový většinový systém, nebyl tento výsledek závazný¹⁰. Janša však výsledky referenda považoval za závazné a obrátil se proto na Ústavní soud. Ten vynesl na konci roku 1998 verdikt, že je referendum závazné a parlament je povinen schválit změnu zákona o volebním systému. Krátce poté ale dostal Ústavní soud v rámci pravidelné obměny soudců nové složení a převládli v něm soudci zastávající opačný názor. V následujícím roce se v parlamentu dvakrát hlasovalo o změně volebního zákona, ale ani jednou nebyl tento návrh podpořen potřebnou dvoutřetinovou většinou poslanců. V roce 2000 tak bylo v rámci nového volebního zákona (kromě výše zmíněné úpravy volební formule a uzavírací klauzule) zaneseno do ústavy ustanovení, že volby do parlamentu probíhají na základě proporčního volebního systému (Cabada, 2005: 199–203).

¹⁰ Ústava Republiky Slovinsko požaduje v případě mandatorního referenda (v tomhle případě ke změně volebního systému) získání absolutní většiny odevzdaných hlasů.

Tab. 1: Vývoj volebního systému Slovinska

Rok	Typ	Mandáty	Počet obvodů (rozsah)	Klausule	Převod hlasů na mandáty	
1990	PRL	80 (240) ^a	78	14 (3–7)	2,50%	neuveden
			2	2	-	neuveden (nár. menšiny)
1992, 1996	PRL	90	88	8 (11)	- ^b	H; d'H
			2	2	-	BR (nár. menšiny)
2000, 2004, 2008, 2011	PRL	90	88	8 (11)	4%	D; d'H
			2	2	-	BR (nár. menšiny)

^a Počet členů přímo volené komory, v závorce počet členů všech tří komor.

^b 3 mandáty.

PR L – listinný poměrný volební systém, H – Hareova kvóta, d'H – d'Hondtův dělitel, D – Droopova kvóta, BR – Bordův (bodovací) volební systém.

Zdroj: ŠEDO, J.: Volební systémy postkomunistických zemí, s. 50; vlastní úpravy

5.5 Současný volební systém Slovinska¹¹

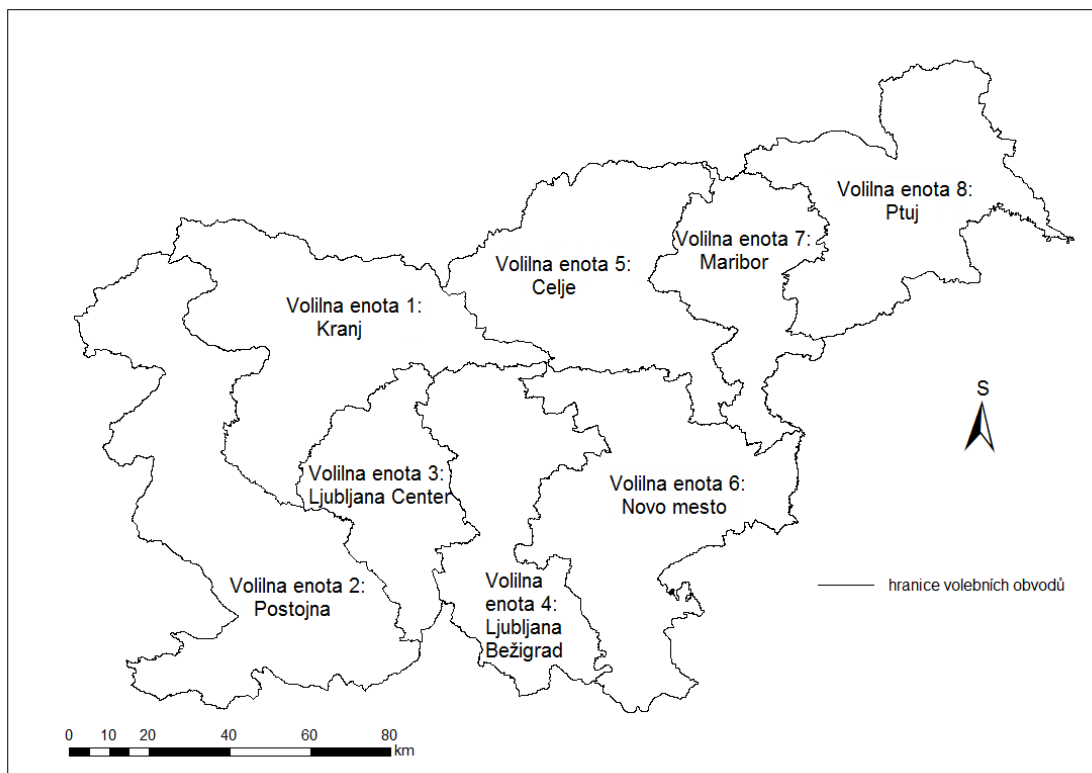
Volby, ve kterých si voliči vybírají své zástupce, jsou předpokladem pro demokratické formování nejdůležitějších státních orgánů. Volební systém určuje, kdo má právo volit, jak jsou organizovány volby, jak jsou přidělovány jednotlivá sedadla atd. Ve Slovinsku je pro volby poslanců do Národního shromáždění, tedy do dolní komory parlamentu, ústavně předepsán proporční volební systém. V rámci tohoto systému jsou jednotlivá poslanecká křesla přidělena úměrně k výši veřejné podpory, kterou ve volbách získali jednotliví kandidáti či strany. Podle slovinské Ústavy je přidělování křesel v Národním shromáždění založeno na Droopově kvótě.

Ústava Republiky Slovinsko navíc zavedla čtyřprocentní uzavírací klauzuli. Tím pádem strany, které nezískají alespoň čtyři procenta hlasů na státní úrovni, nejsou zahrnuty do rozdělení poslaneckých křesel. Volby do jiných státních orgánů jsou prováděny na základě volebních systémů, které se řídí Ústavou a zákony (Državni zbor, 2011). Princip Droopovy kvóty je spolu s uzavírací klauzulí, jakožto jedny z hlavních proměnných poměrných volebních systémů, popsán ve třetí kapitole této práce.

Co se týče volebního práva, tak v případě Slovinska je, stejně jako v ostatních moderních ústavních systémech, právo volit jedním ze základních práv občanů. Je zakotveno jak v Ústavě Slovinské republiky, tak v zákoně o volbách do Národního

¹¹ Není-li v textu uvedeno jinak, jsou informace týkající se současného volebního systému čerpány ze *Zakona o volitvah v Državni zbor č. 42/92*.

shromáždění (čl. 7–11). Zdůrazňuje se zde všeobecný a rovný charakter volebního práva. To znamená, že každý svéprávný občan, který dosáhl věku 18 let má právo volit a být volen a každý hlas odevzdaný voličem má stejnou hodnotu. Výjimku ze zásady všeobecného a rovného volebního práva tvoří volební právo členů italských a maďarských národních komunit resp. menšin. Každá z těchto dvou menšin je v dolní komoře parlamentu zastoupena právě jedním poslancem, který však může být volen pouze členy dané menšiny. (Državna volilna komisija, 2014).

Obr. 1: Volební obvody Slovinska

Volby se konají ve volebních obvodech, do kterých je celá volební oblast, tedy celé území Slovinska, rozděleno. Dle zákona o volbách do Státního shromáždění je stanoveno osm volebních obvodů, které se na rozdíl od těch českých neshodují s hranicemi samosprávných celků, ale jsou vymezeny tak, aby jednoho poslance volil přibližně stejný počet občanů. Každý z těchto obvodů je rozdělen na dalších jedenáct okrsků, majících opět přibližně stejný počet obyvatel. V každém z těchto volebních okrsků je volen jeden poslanec. Jedno místo je v dolní komoře parlamentu určeno zástupci maďarské a jedno zástupci italské menšiny, proto jsou pro volbu poslanců těchto menšin zřízeny speciální volební obvody.

Jak bylo zmíněno již ve třetí kapitole práce, pro volbu do dolní komory parlamentu Slovinska se používá tzv. listinný systém, kdy si volič vybírá z hlasovacího lístku mezi kandidáty jednotlivých stran. Kandidáti na poslance přitom mohou být nominováni politickými stranami nebo samotnými voliči. Politické strany mohou nominovat kandidáta dvěma způsoby. Buďto v každém volebním obvodě, pokud kandidáta podpoří alespoň tři stávající poslanci, nebo v jednotlivých volebních obvodech, v případě, že kandidátní listina byla nominována členy politické strany, kteří mají v daném volebním obvodě hlasovací právo a trvalý pobyt. Tyto členy politické strany musí navíc podpořit nejméně 50 voličů, kteří mají taktéž ve volebním obvodě trvalé bydliště. Kandidátní listinu lze předložit také v případě, dojde-li k zajištění podpory prostřednictvím podpisů nejméně sta voličů, kteří mají trvalý pobyt na území volebního obvodu. Kandidát na zástupce italské či maďarské menšiny může být nominován podpisy nejméně třiceti voličů, kteří jsou členy italské nebo maďarské menšiny. Tímto způsobem může kandidátní listinu předložit jak samotný volič, tak politická strana nebo několik stran společně.

Samotným volebním procesem a jeho organizací se zabývá třetí část volebního zákona o volbách do Národního shromáždění. Podle ní mohou být volby do Národního shromáždění řádné, konající se každé čtyři roky, nebo mimořádné, které se konají v případě rozpuštění dolní komory parlamentu před koncem onoho čtyřletého volebního období (čl. 12 zákona). Řádné volby se mohou konat ne dříve než dva měsíce a ne později než 15 dní od uplynutí čtyř let po prvním zasedání Národního shromáždění a co se týče předčasných voleb, ty se konají nejpozději dva měsíce od rozpuštění Národního shromáždění (čl. 13 zákona). Při samotném hlasování má poté volič možnost volit prostřednictvím volebního lístku. Na něm jsou uvedena jména kandidátů, a sice v abecedním pořadí. Volič může hlasovat pouze pro jednoho kandidáta, zakroužkováním pořadového čísla před jeho jménem. V případě volby poslanců zastupujících italskou a maďarskou národnost uvede volič před jména preferenční pořadí volby. V tomto případě začne číslem jedna u nejoblíbenějšího kandidáta.

Po skončení hlasování sečte volební komise pro každou kandidátní listinu celkový počet hlasů odevzdaných pro jednotlivé kandidáty z kandidátní listiny ve volebním okrsku a podíl těchto hlasů na celkovém počtu hlasů odevzdaných ve volebním okrsku. Dále je sečten také celkový počet hlasů odevzdaných kandidátní listině v jednom volebním obvodu. Pakliže kandidát obdrží hlasy ve dvou volebních okrscích, volební komise určí podíl z celkového počtu odevzdaných hlasů v obou volebních okrscích. Volební komise

rovněž sčítá celkový počet hlasů odevzdaných pro všechny kandidátní listiny ve volebním obvodu.

Počet mandátů, které obdrží kandidátní listina, se zjišťuje na základě kvóty, vypočtené vydělením celkového počtu hlasů odevzdaných všem kandidátním listinám ve volebním obvodě, počtem poslanců, kteří jsou ve volebním obvodě voleni (resp. počtem mandátů, které mají být přiděleny). Počet hlasů získaných kandidátní listinou je následně tímto kvocieniem vydělen a kandidátní listině je přiděleno v dolní komoře parlamentu tolik křesel, kolikrát je kvocien obsažen v počtu odevzdaných hlasů pro danou kandidátní listinu.

Rozdělení mandátů jednotlivým stranickým kandidátním listinám probíhá nejprve na úrovni volebních obvodů a to prostřednictvím Droopovy kvóty. V každém volebním obvodě se většinou v prvním kroku obsadí 7 či 8 mandátů (Šaradín 2004: 394). Mandáty, které nejsou rozděleny na úrovni volebních obvodů, jsou poté rozděleny ve druhém skrutiniu na úrovni státu na základě d'Hondtovy metody volebního dělitele. Nárok na tyto mandáty mají pouze strany, které kandidují ve dvou či více volebních obvodech a získají v nich alespoň tři mandáty.

5.6 Volby do Národního shromáždění Slovinska v letech 1992–2011

Vzhledem k tomu, že si práce neklade za cíl podrobný popis parlamentních voleb obou srovnávaných zemí, ale komparaci jejich volebních systémů, jsou v následující kapitole volební výsledky voleb do dolní komory parlamentu Slovinské republiky za období 1992–2011 pouze shrnuty v tabulce (Tab. 3). Přičemž poslední volby, tedy ty z roku 2011 budou rozebrány podrobněji z důvodu následného výzkumu toho, jak by ovlivnilo politický systém zkoumaných států převzetí volebního systému Slovinska Českou republikou, resp. českého Slovinskem.

Tab. 2: Obecné údaje o volbách do Národního shromáždění v letech 1992–2011

	1992	1996	2000	2004	2008	2011
Počet oprávněných voličů	1 491 374	1 542 218	1 588 528	1 634 402	1 696 437	1 709 692
Hlasovalo dohromady	1 277 604	1 136 679	1 114 170	991 263	1 070 424	1 121 573
Volební účast (%)	85,8	73,7	70,1	60,6	63,1	65,6
Počet politických stran úspěšných v jednotlivých volebních aktech	8	7	8	7	7	7

Zdroj: Državna volilna komisija

Z tabulky (Tab. 2) lze konstatovat, že počet úspěšných kandidátek ve volbách do Národního shromáždění je poměrně stabilní. Uspělo vždy 7–8 politických subjektů. Co se volební účasti týče, tak ta v letech 1992–2011 klesala z 85,8 % v roce 1992 na 63,1 % v roce 2008. V roce 2011 lze naopak pozorovat její nárůst na 65,6 %.

Tab. 3: Podíl hlasů a počet mandátů, získaných vybranými kandidátními listinami ve volbách do Národního shromáždění v letech 1992–2011

Kandidátní listiny	1992		1996		2000		2004		2008		2011	
	100	PM	100	PM	100	PM	100	PM	100	PM	100	PM
Lista Zorana Jankoviča - Pozitivna Slovenija (LZJ-PS)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28,5	28
Slovenska demokratska stranka (SDS)	3,3	4	16,1	16	15,8	14	29,1	29	29,3	28	26,2	26
Socialni demokrati (SD) ¹⁾	13,6	14	9	9	12,1	11	10,2	10	30,5	29	10,5	10
Državljanska lista Gregorja Viranta (DLGV)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,4	8
Demokratična stranka upokojencev Slovenije (DeSUS)	-	-	4,3	5	5,2	4	4	4	7,5	7	7	6
Slovenska ljudska stranka (SLS) ²⁾	8,7	10	19,4	19	9,5	9	6,8	7	5,2	5	6,8	6
Nova Slovenija Krščanska ljudska stranka (NSi) ³⁾	14,5	15	9,6	10	8,6	8	9,1	9	3,4	-	4,9	4
Slovenska nacionalna stranka (SNS)	10	12	3,2	4	4,4	4	6,3	6	5,4	5	1,8	-
Liberalna demokracija Slovenije (LDS)	23,5	22	27	25	36,3	34	22,8	23	5,2	5	1,5	-
Zares - socialno liberalni	-	-	-	-	-	-	-	-	9,4	9	0,7	-
Další	26,4	-	11,4	-	8,1	-	11,7	-	4,3	-	3,8	-

PM – Počet mandátů

1) Ve volbách 1992 - 2004 byl název této strany Združena lista socialnih demokratov (ZLSD).

2) Ve volbách v r. 2000 byla Slovenska ljudska stranka (SLS) v koalici se Slovenskimi krščanskimi demokrati (SKD), v r. 2008 potom se Stranko mladih Slovenije (SMS).

3) Nova Slovenija - Krščanska ljudska stranka (NSi) ve volbách v letech 1992 a 1996 vystupovala pod jménem Slovenski krščanski demokrati (SKD).

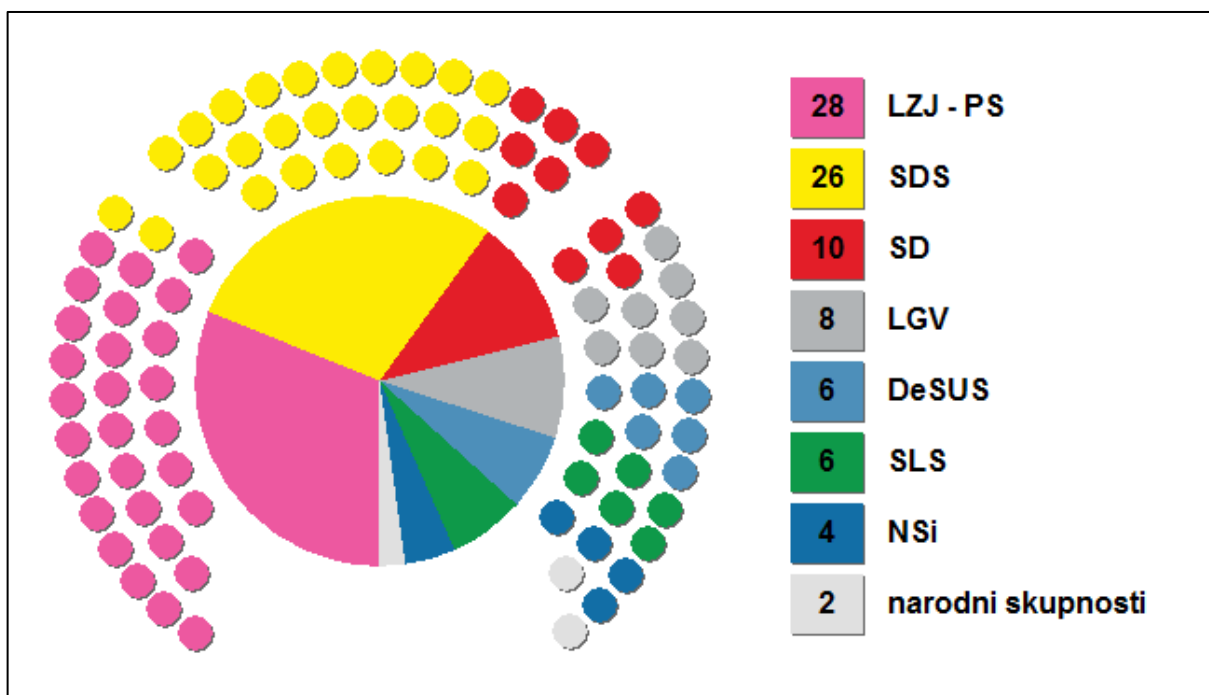
Zdroj: Statistični urad republike Slovenije

5.7 Volby do Národního shromáždění 2011

Volby do Národního shromáždění se podle volebního zákona konají každé čtyři roky. Volby předchozí se však konaly v roce 2008. Ty následující se tedy měly konat v roce 2012, nicméně v září roku 2011 byla tehdejší vládě vedené stranou Sociální demokraci v čele s předsedou Borutem Pahorem vyslovena nedůvěra a kvůli tomu, že se nepodařilo úspěšně jmenovat vládu novou, byl prezident Danilo Türk nucen dolní komoru parlamentu rozpustit a vypsat nové volby (Slovenia parliamentary elections, 2011).

Předčasné volby se konaly 4. prosince 2011. Volilo se všech 90 poslanců a volební účast byla 65,6% (Tab. 2). Vítězem se stala překvapivě nově založená strana Zorana Jankoviće – *Pozitivna Slovenija* (LZJ – PS), která získala 28,5 % odevzdaných hlasů, za což obdržela 28 mandátů. Na druhém místě skončila se ziskem 26,2 % *Slovenska demokratska stranka* (SDS), která obdržela o dva mandáty méně (26). Třetí skončila strana *Socialni demokrati* (SD) se ziskem 10,5 % hlasů a deseti mandátů, což je výrazné pohoršení oproti volbám minulým, které strana ziskem 30,5 % hlasů vyhrála. Do Národního shromáždění se ještě v těchto volbách dostaly *Državljska lista Gregorja Viranta* (DLGV) se ziskem 8,4 % hlasů a osmi mandátů, *Demokratična stranka upokojencev* (DeSUS) se ziskem 7 % hlasů a *Slovenska ljudska stranka* (SLS) se ziskem 6,8 % hlasů. Obě strany obdržely po šesti mandátech. Poslední stranou, která v těchto volbách překročila čtyřprocentní uzavírací klauzuli, byla *Nova Slovenija – Krščanska ljudska stranka* (NSi), která získala 4,9 % odevzdaných hlasů, za což obdržela čtyři mandáty.

Předčasné volby v roce 2011 tedy zaznamenaly poměrně výraznou změnu stranického systému. V předchozích volbách v roce 2008 si téměř 60 % všech odevzdaných hlasů rozdělily dvě silné strany z opačných pólů politického spektra: SDS a SD. Nicméně v posledních volbách do parlamentu se na politické scéně objevily dvě zcela nové politické strany, a sice vítězná LZJ – PS a také DL. Jejich úspěch se dá charakterizovat jako protest proti zavedeným stranám. LZJ – PS v podstatě nahradila (v předchozích volbách vítěznou) Pahorovu SD a vzala jí s největší pravděpodobností většinu z oněch 20 % hlasů, které SD oproti předchozím volbám ztratila (World Elections, 2011).

Obr. 1: Rozdělení mandátů v Národním shromáždění po volbách v roce 2011
Zdroj: Državna volilna komisija

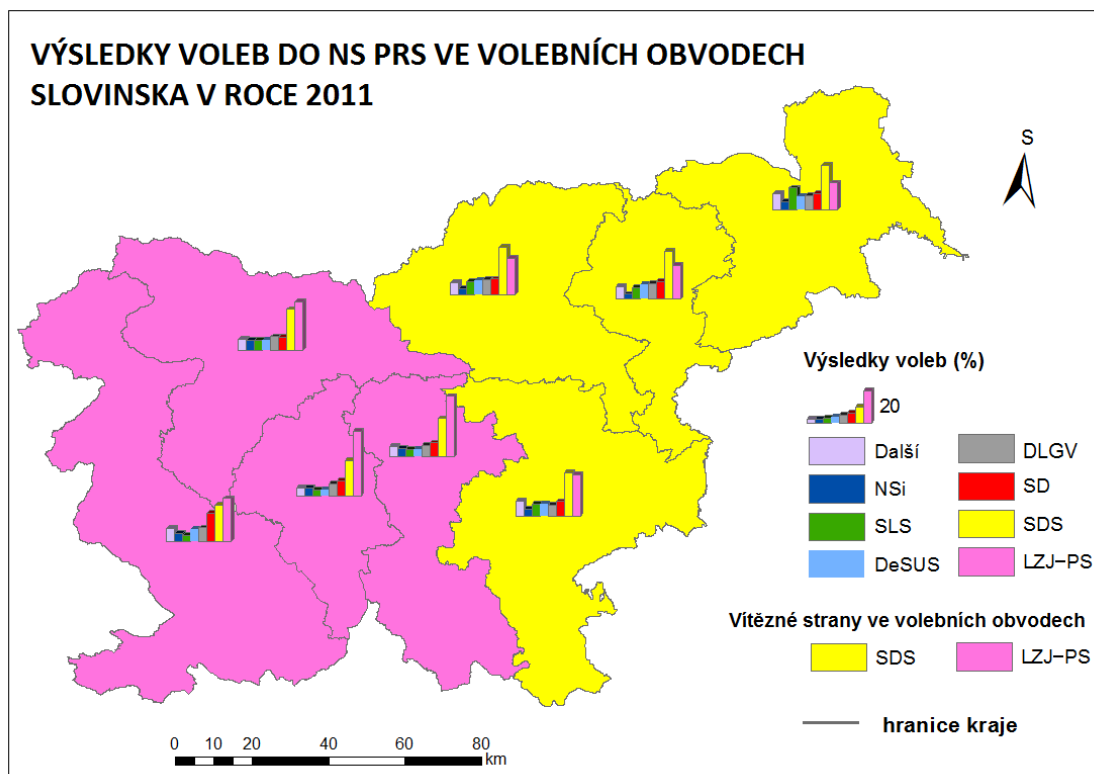
Přestože se stala vítězem těchto parlamentních voleb LZJ – PS a získala tím pádem největší počet mandátů (Obr. 1), nepodařilo se jí s ostatními stranami uzavřít koaliční dohodu. Ta byla nakonec uzavřena mezi SDS LGV DeSUS SLS a NSi. Nová vládní koalice tak disponuje v parlamentu 50 mandáty (The Slovenia Times, 2014).

5.7.1 Teritoriální podpora

Tab. 4: Výsledky hlasování ve volbách do Národního shromáždění v roce 2011 za volební obvody (v %).

	DeSUS	LGV	LZJ - PS	NSi	SD	SDS	SLS
Slovenia	6,97	8,37	28,51	4,88	10,52	26,19	6,83
Kranj	6,44	8,67	30,53	6,57	8,54	25,86	6,19
Postojna	7,27	8,40	26,97	4,83	17,79	22,79	3,80
Ljubljana Center	4,14	7,98	40,81	5,39	9,51	22,59	4,18
Ljubljana Bežigrad	4,95	7,42	38,24	5,23	8,88	24,16	4,58
Celje	8,83	9,25	23,00	3,71	9,80	29,62	8,31
Novo město	7,64	7,07	26,45	4,73	9,29	27,44	7,86
Maribor	9,30	9,71	21,43	3,29	10,97	30,09	7,22
Ptuj	8,01	8,65	16,67	5,05	10,03	27,83	13,52

Zdroj: Volilna državna komisija

Obr. 2: Výsledky voleb do Státního shromáždění republiky Slovinsko ve volebních obvodech v roce 2013

Rozložení regionální podpory politickým subjektům, které se při volbách v roce 2011 dostaly do parlamentu, se až na některé výjimky shoduje s podporou, kterou se jim dostalo na celostátní úrovni. Největší amplitudu volební podpory mezi regionální a celostátní úrovní lze pozorovat v případě vítězné LZJ – PS, která zaznamenala na území volebních obvodů s výrazným podílem městského obyvatelstva, tedy Ljubljana center (40,81 %) a Ljubljana Bežigrad (38,24 %), výrazně vyšší volební podporu než na celostátní úrovni (28,51 %). Naopak výrazně nižší volební podporu zaznamenala tato strana na východě země. Konkrétně v sedmém volebním obvodě Maribor kde získala 21,43 % hlasů a v osmém volebním obvodě Ptuj byla volební podpora této strany se ziskem 16,67 % úplně nejnižší. Další poměrně výraznou odchylku volební podpory mezi regionální a celostátní úrovní lze pozorovat u sociálních demokratů (SD), kteří získali v druhém volebním obvodě Postojna (17,79 %) o více než sedm procentních bodů více než na celostátní úrovni (10,52 %). Poslední výraznější rozdíl ve volební podpoře mezi dvěma výše zmíněnými úrovněmi lze pozorovat v případě SLS. Ta dosáhla v osmém volebním obvodě Ptuj zisku 13,52 % hlasů, tedy téměř o sedm procentních bodů více, než na celostátní úrovni (6,83 %). U všech ostatních stran, které se při těchto volbách dostaly do parlamentu (tedy překročily čtyřprocentní uzavírací klauzuli), se volební výsledky v jednotlivých volebních obvodech odchylojí od celostátního průměru o méně než pět procentních bodů. Mimořádně vyrovnané volební zisky na regionální úrovni, ve srovnání s tou celostátní, pak vykazuje strana LGV. Největší odchylky lze v jejím případě pozorovat v sedmém volebním obvodě Maribor, kde strana získala největší regionální podporu (9,25 %) a v šestém volebním obvodě Novo mesto, kde strana získala nejmenší regionální volební podporu se ziskem 7,07 % hlasů. Ve všech ostatních volebních obvodech byla odchylka od volebního zisku na celostátní úrovni nižší.

5.7.2 Volební podpora jednotlivých politických stran

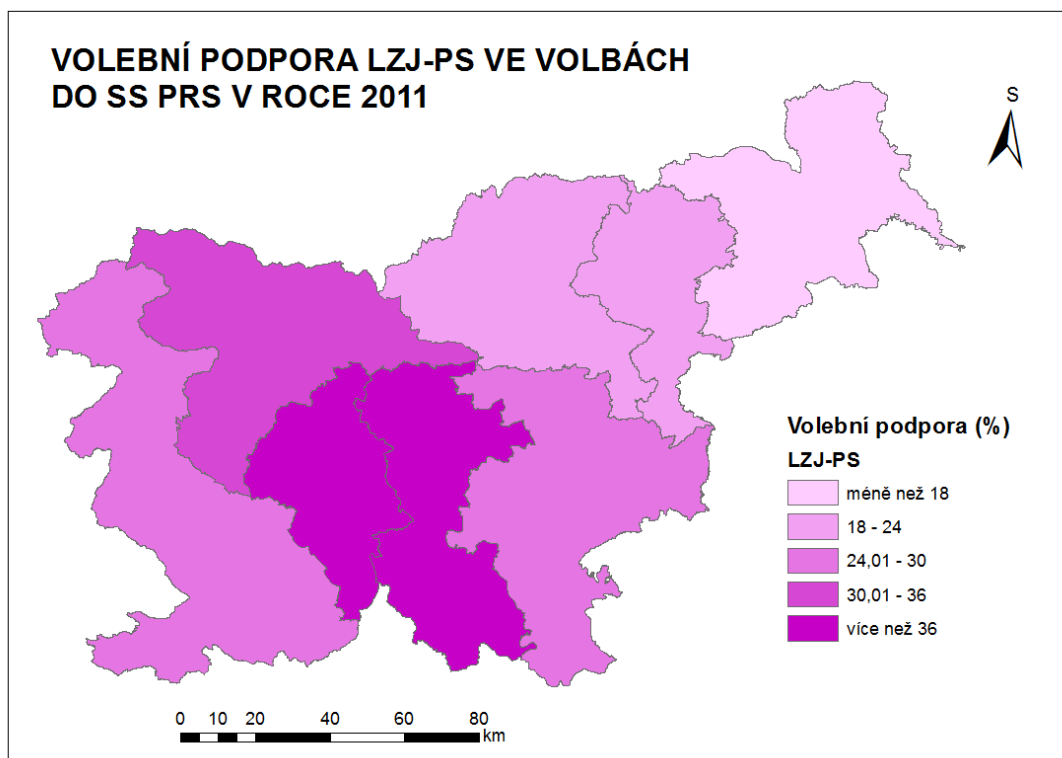
V následující kapitole je analyzováno rozložení volební podpory jednotlivých parlamentních stran na základě odchylky volebních výsledků v jednotlivých volebních obvodech od výsledků voleb na celostátní úrovni. Podíl hlasů, které strany ve volebních obvodech obdržely, je poté kartograficky znázorněn prostřednictvím map volební podpory. Jako prostorové jednotky, za které je volební podpora parlamentních stran

Slovinska vyjádřena, byly zvoleny volební obvody, přestože má toto znázornění menší výpovědní hodnotu, než kdyby byly použity menší územní celky, tedy volební okrsky (*volilni okraji*). Důvodem tohoto kroku je skutečnost, že data pro tvorbu map volební podpory na úrovni volebních okrsků nejsou dostupná.

Tab. 5: Teritoriální podpora jednotlivých parlamentních stran Slovinska ve vztahu k celostátním výsledkům

	DeSUS	DLGV	LZJ - PS	NSi	SD	SDS	SLS
Kranj	0,92	1,04	1,07	1,35	0,81	0,99	0,91
Postojna	1,04	1,00	0,95	0,99	1,69	0,87	0,56
Ljubljana Center	0,59	0,95	1,43	1,10	0,90	0,86	0,61
Ljubljana Bežigrad	0,71	0,89	1,34	1,07	0,84	0,92	0,67
Celje	1,27	1,11	0,81	0,76	0,93	1,13	1,22
Novo město	1,10	0,84	0,93	0,97	0,88	1,05	1,15
Maribor	1,33	1,16	0,75	0,67	1,04	1,15	1,06
Ptuj	1,15	1,03	0,58	1,03	0,95	1,06	1,98

Zdroj: Državna volilna komisija, vlastní výpočty

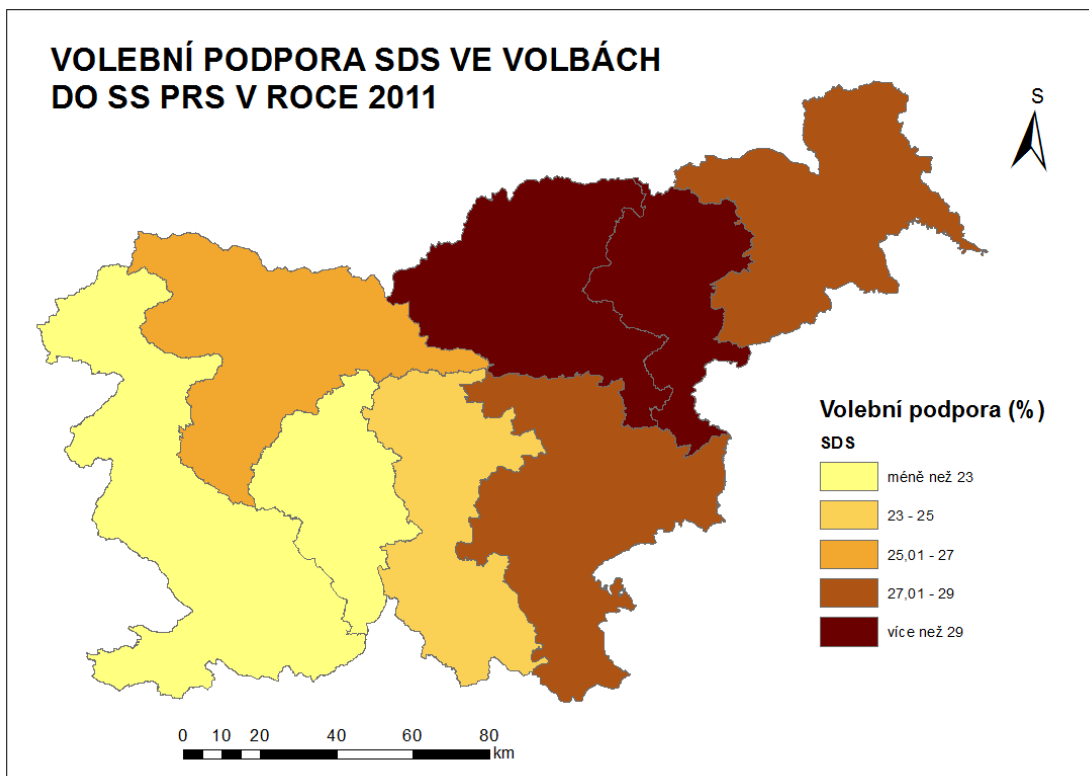
Obr. 3: Volební podpora LZJ-PS ve volbách do NS PRS v roce 2011

Zdroj dat: Državna volilna komisija

LZJ-PS

Rozložení volební podpory vítězné strany parlamentních voleb v roce 2011 nebylo příliš vyrovnané. Strana zaznamenala oproti celostátnímu průměru výrazně lepší volební výsledky ve volebních obvodech s velkým podílem městského obyvatelstva. Jedním z nich byl obvod Ljubljana Center. Zde byla volební podpora se ziskem 40,81 % (což znamená 1,43 násobku celostátního průměru) vůbec největší. Druhým volebním obvodem s výrazně vyšší volební podporou nežli tomu bylo na celostátní úrovni je obvod Ljubljana Bežigrad, kde získala strana 1,34 násobku zisku hlasů z celého území Slovinska, tedy 38,24 %. Vyšší zisk odevzdaných hlasů ve srovnání s celostátní úrovní získala strana už jen ve volebním obvodě Kranj, kde obdržela 1,07 násobku hlasů (28,51 %). Těsně pod hranicí celostátního průměru zaostala strana ve volebních obvodech Postojna a Novo mesto, kde získala 26,98 % resp. 26,45 % hlasů. V pátém volebním obvodě Celje obdržela strana 23 % hlasů, což se rovná 0,81 násobku hlasů z celostátní úrovně a v sedmém volebním obvodě Maribor byl volební výsledek roven třem čtvrtinám násobku hlasů z celostátní úrovně. Strana zde obdržela 21,43 % hlasů.

Vůbec nejnižší volební podporu pak strana zaznamenala ve volebním obvodě Ptuj se ziskem 0,58 násobku celostátního průměru (16,67 % hlasů).

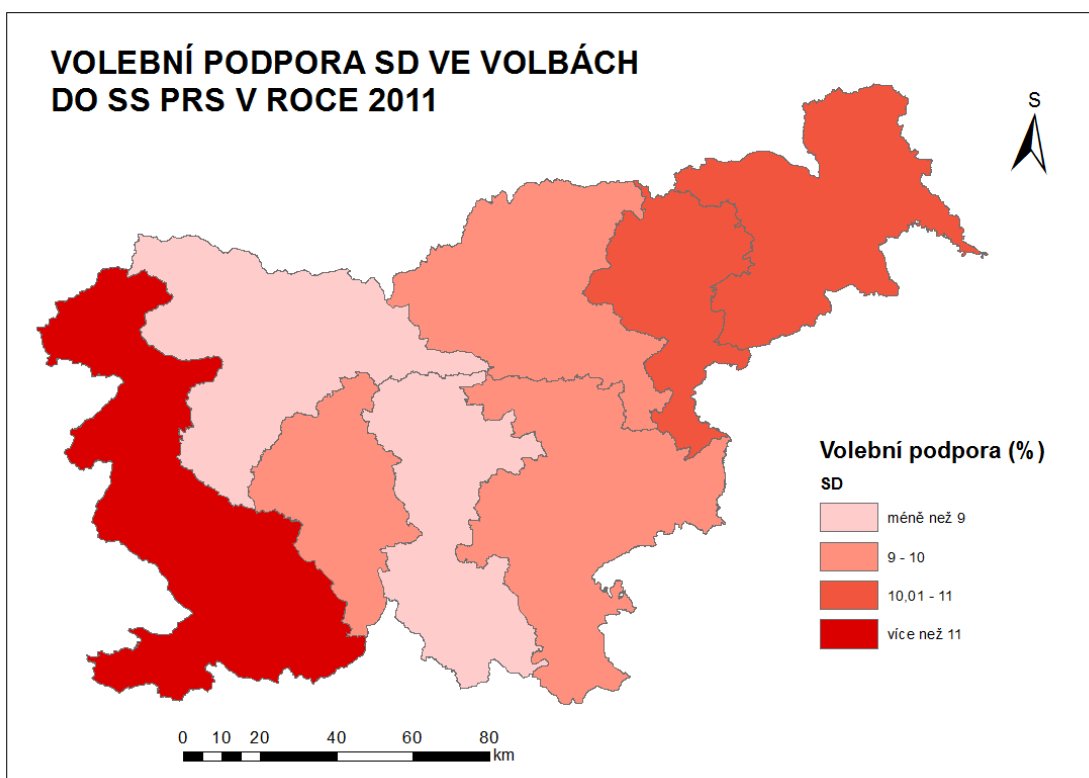

Obr. 4: Volební podpora SDS ve volbách do NS PRS v roce 2011

Zdroj dat: Državna volilna komisija

SDS

V případě SDS je rozložení volební podpory nejvyrovnanější ze všech parlamentních stran. Největší volební podpory se straně dostalo v sedmém volebním obvodě Maribor, kde strana získala 1,15 násobku hlasů (30,09 %). Nadprůměrných zisků hlasů oproti celostátnímu průměru pak strana dosáhla ještě ve volebních obvodech Celje, kde získala 1,13 násobku hlasů (29,62 %), Ptuj, kde získala 1,06 násobku hlasů (27,83 %) a Novo mesto, kde získala 1,05 násobku hlasů (27,44 %). V prvním volebním obvodě Kranj byla volební podpora téměř stejná jako na celostátní úrovni. Strana zde získala 0,99 násobku hlasů (25,86 %). Ve čtvrtém volebním obvodě Ljubljana Bežigrad získala SDS 24,16 % hlasů, tedy 0,92 násobku hlasů. Nejmenší volební podporu těsně pod devíti desetinami násobku celostátního průměru zaznamenala strana ve volebních obvodech Postojna (22,79 %) a Ljubljana Center (22,59 %).

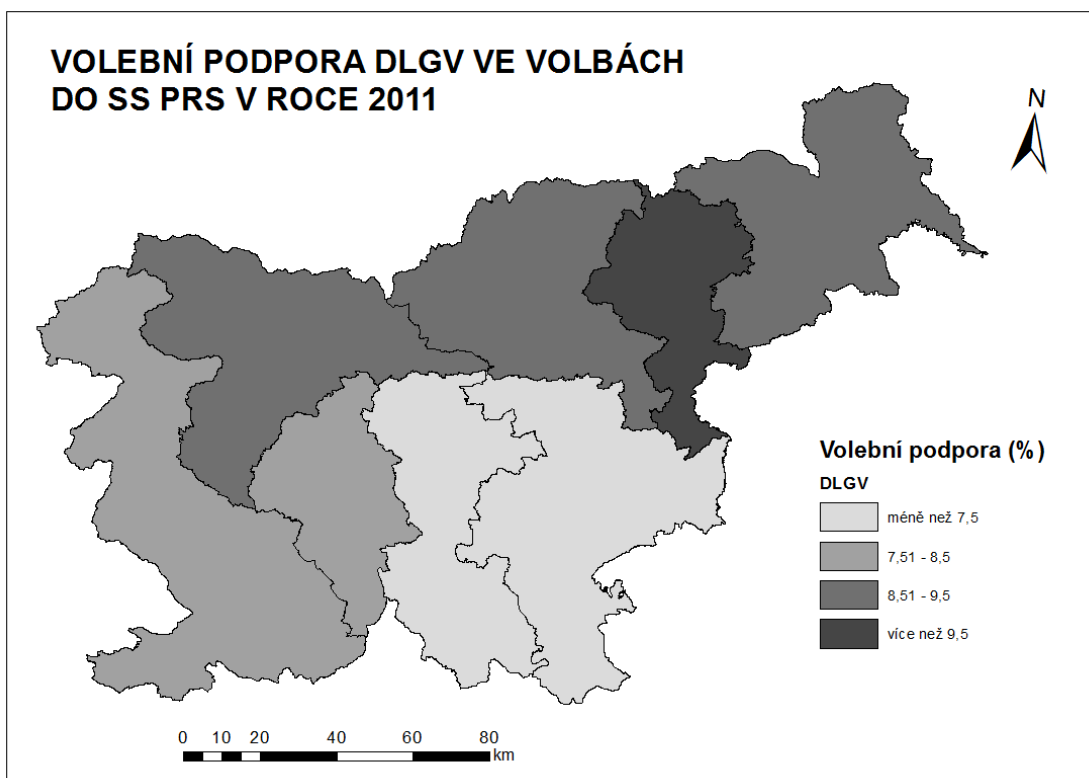

Obr. 5: Volební podpora SD ve volbách do NS PRS v roce 2011

Zdroj dat: Državna volilna komisija

SD

Sociální demokraté skončili v posledních parlamentních volbách ve Slovinsku na třetím místě s výrazným odstupem od prvních dvou stran. Větší volební podporu ve srovnání s celkovým výsledkem měla strana pouze ve dvou volebních obvodech. Velmi výrazný volební úspěch zaznamenala SD v druhém volebním obvodě Postojna, kde získala 17,79 %, tedy 1,67 násobku hlasů z celostátní úrovně. Druhým obvodem s větší volební podporou pak byl volební obvod Maribor, kde získala strana 10,97 % hlasů (1,04 násobku celorepublikového průměru hlasů). Ve všech ostatních obvodech strana za průměrným volebním výsledkem z celostátní úrovně zaostala, avšak nijak výrazně. S nejmenší volební podporou se strana setkala ve volebním obvodě Kranj, kde získala 8,54% hlasů, což odpovídá 0,81 násobku hlasů z celostátní úrovně. Kromě výrazné odchylky v případě volebního obvodu Postojna, jsou tak výsledky SD v parlamentních volbách poměrně vyrovnané.

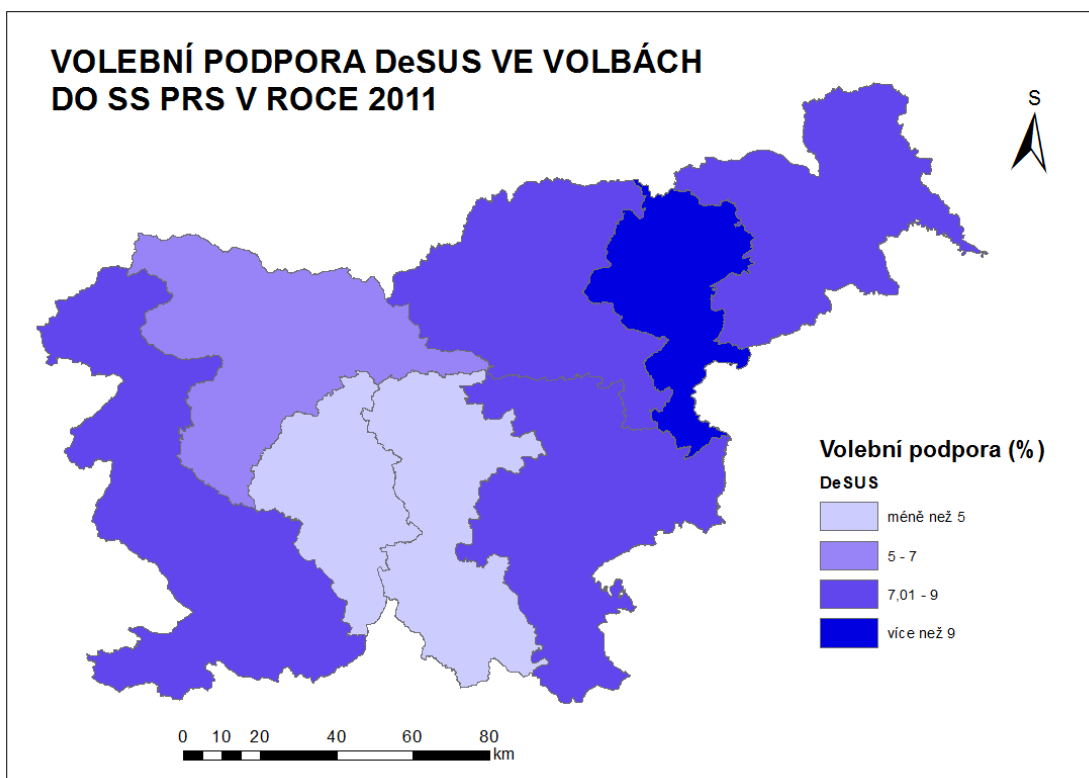

Obr. 6: Volební podpora DLGV ve volbách do NS PRS v roce 2011

Zdroj dat: Državna volilna komisija

DLGV

Državljanska lista Gregorja Viranta je další stranou s vyrovnaným rozložením volební podpory. Ve srovnání s SDS jsou však rozdíly ve volební podpoře v jednotlivých volebních obvodech větší. Největší voličská základna DLGV se nachází v sedmém volebním obvodě Maribor. Zde získala strana se ziskem 9,71 % 1,16 násobku hlasů z celostátního průměru. Vyšší volební podporu než na úrovni státu strana zaznamenala také ve volebních obvodech Celje, Kranj a Ptuj. Ve volebním obvodě Postojna pak DLGV získala téměř stejnou volební podporu jako na úrovni státu, když zde získala 8,40 % odevzdaných hlasů. Těsně pod hranicí zisku hlasů z celostátní úrovně zůstala strana ve volebním obvodě Ljubljana Center. Zde získala 0,95 násobku hlasů (7,98 %). Nejmenší volební podporu pak strana zaznamenala ve volebním obvodě Novo mesto, kde získala 0,84 násobku hlasů z celostátní úrovně, čemuž odpovídá 7,07 %.

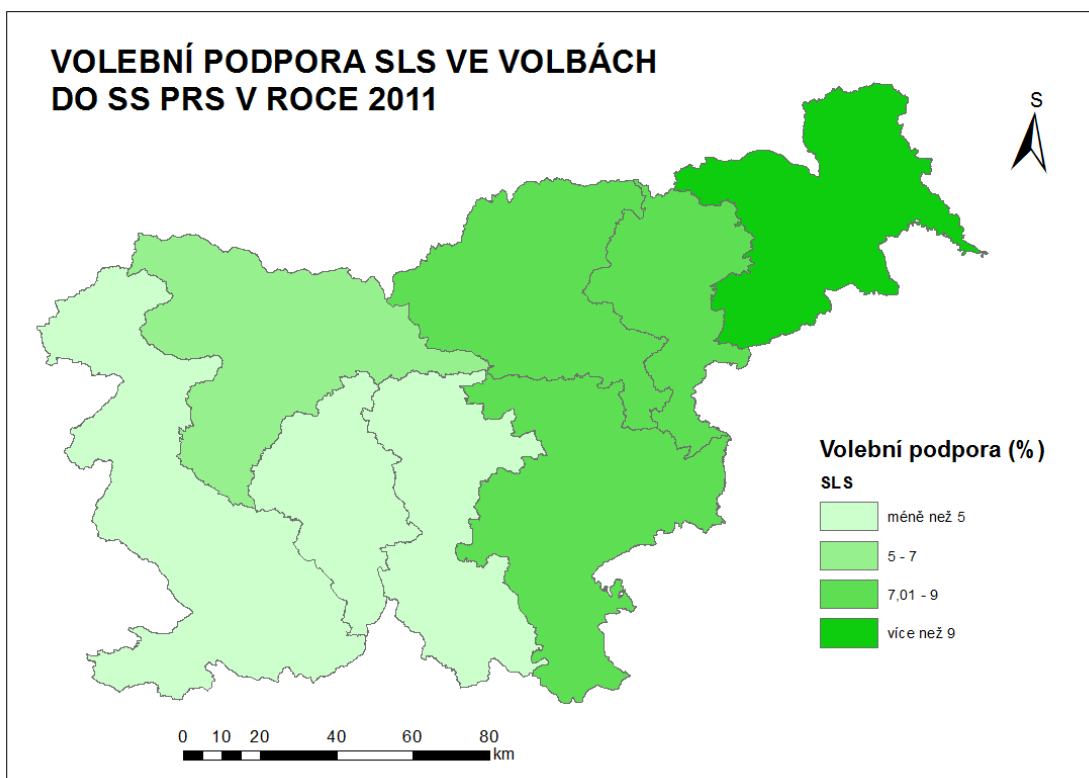

Obr. 7: Volební podpora DeSUS ve volbách do NS PRS v roce 2011

Zdroj dat: Državna volilna komisija

DeSUS

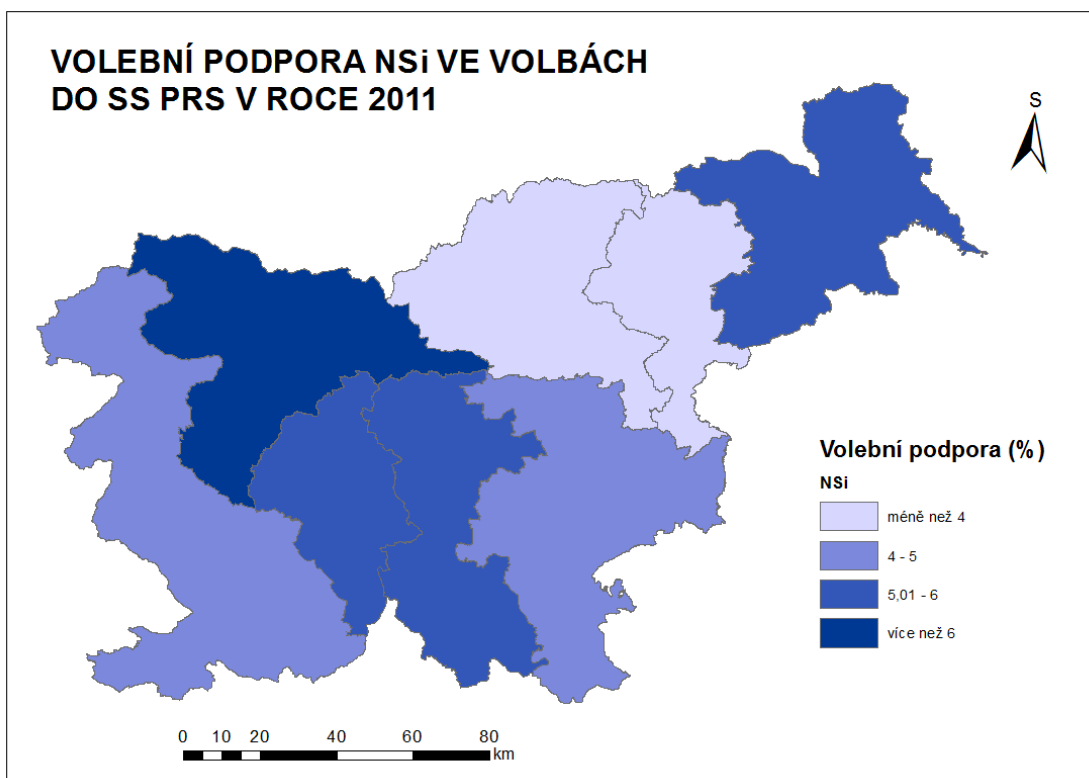
Rozložení volební podpory DeSUS je poměrně nerovnoměrné. Ve většině volebních obvodů dosáhla strana větší volební podpory, nežli tomu bylo na úrovni celého státu. Konkrétně nejvíce hlasů získala v sedmém volebním obvodě Maribor, kde získala 1,33 násobku hlasů z celostátního průměru, což odpovídá zisku 9,3 % odevzdaných hlasů. Výraznější úspěch zaznamenala strana ještě ve volebním obvodě Celje, kde obdržela 8,83 % odevzdaných hlasů, tedy 1,27 násobku hlasů z celostátní úrovně. V ostatních volebních obvodech nebyla, co se rozložení volební podpory týče, odchylka od celostátního průměru nijak výrazná. Výjimku však tvoří volební obvody s velkým podílem městského obyvatelstva, tedy Ljubljana Bežigrad, kde získala strana 4,95 % hlasů (0,71 násobku celostátního průměru). Vůbec nejnižší volební podporu strana zaznamenala ve volebním obvodě Ljubljana Center, kde získala 4,14 % hlasů, což je o více než čtyři desetiny méně než tomu bylo na celostátní úrovni.

Obr. 8: Volební podpora SLS ve volbách do NS PRS v roce 2011
Zdroj dat: Državna volilna komisija

SLS

Z rozložení volební podpory SLS je patrná jedna velmi výrazná odchylka od zisku hlasů na celostátní úrovni, a sice zisk hlasů v osmém volebním obvodě Ptuj, kde strana obdržela 13,52 % odevzdaných hlasů, tedy téměř dvojnásobek oproti hlasům získaných na celostátní úrovni. Druhé nejvyšší volební podpory strana dosáhla ve volebním obvodě Celje, kde získala 1,22 násobku hlasů (8,31 %). Mírně vyšší volební podpory dosáhla SLS ještě ve volebních obvodech Novo mesto, kde získala 7,86 % hlasů a Maribor, kde získala 7,22 % odevzdaných hlasů. Lehce za podílem hlasů z celostátní úrovně strana zaostala ve volebním obvodě Kranj, kde získala 6,19 % hlasů. Ve volebních obvodech Ljubljana Bežigrad, Ljubljana Center strana zaznamenala výrazně nižší volební podporu než na úrovni státu, když získala 4,58 % resp. 4,18 % odevzdaných hlasů. Vůbec nejnižší volební podpory se pak straně dostalo ve volebním obvodě Postojna, kde získala strana se ziskem 0,56 % o něco více než polovinu hlasů ve srovnání s celostátním výsledkem.

Obr. 9: Volební podpora NSi ve volbách do NS PRS v roce 2011
Zdroj dat: Državna volilna komisija

NSi

Poslední stranou, která překročila volební klauzuli a dostala se tak ve volbách v roce 2011 do dolní komory parlamentu je *Nova Slovenija Krščanska ljudska stranka*. Tato strana dosáhla až na pár výjimek poměrně rovnoměrného rozložení volební podpory. Největší podpory se straně dostalo ve volebním obvodě Kranj, kde získala 1,35 násobku celostátního průměru obdržených hlasů, tedy 6,57 %. Ve volebních obvodech Ljubljana Center, Ljubljana Bežigrad, Ptuj, Postojna, a Novo mesto dosáhla NSi volebních výsledků, které jsou poměrně shodné s výsledkem na celostátní úrovni. Výrazněji nižší volební podpory se pak straně dostalo ve volebních obvodech Celje, kde strana obdržela tři čtvrtiny hlasů v porovnání s celostátním průměrem (3,71 %), a Maribor, kde byla volební podpora vůbec nejnižší. NSi zde získala 0,67 % odevzdaných hlasů.

6. Česká republika

6.1 Historický vývoj politického systému

Po rozpadu Rakouska-Uherska došlo v roce 1918 ke konstituování Československa. Stalo se tak za podpory vítězných mocností, jejichž snahou bylo eliminovat ekonomickou a politickou moc poraženého Německa a porevolučního sovětského Ruska. Konstituování nové republiky s početnou německou národnostní menšinou nebylo snadnou záležitostí a již od počátku se vytvářely problémy. Velmi důležitým byl nejen z hlediska politického vývoje rok 1939, kdy došlo ke ztrátě státní suverenity. Ta se projevila obsazením území hitlerovským Německem a zřízením Protektorátu Čechy a Morava trvajícím v letech 1939-1945. V tomto období fungovalo tzv. Prozatímní státní zřízení ČSR, což představovalo specifické politicko-státní uspořádání českého exilu. V květnu 1945 Československo osvobodili spojenci a byl obnoven formálně demokratický stát. Nicméně v únoru 1948 se v Československu chopila moci Komunistická strana Československa a země se stala totalitním státem a součástí sovětského bloku. Hlavním nositelem vládní a výkonné moci sice dle ústavy byla vláda, ale ve skutečnosti jím byl Ústřední výbor Komunistické strany Československa a jeho první tajemník. Došlo k rozsáhlému znárodňování, měnové reformě a potlačení svobodného, společenského života. V roce 1960 byla novou ústavou oficiální název státu změněn na Československá socialistická republika. Koncem 50. let a v 60. letech docházelo k postupné liberalizaci, která vyvrcholila v roce 1968. Liberalizační hnutí známé jako Pražské jaro, bylo potlačeno invazí vojsk Sovětského svazu a dalších zemí Varšavské smlouvy v srpnu 1968. Území Československa pak bylo okupováno Sovětskou armádou a období mezi lety 1968-1989 je označováno jako normalizace, jejíž hlavním cílem byla konsolidace režimu. Ta byla z počátku velmi dynamická, nicméně v 70. letech docházelo ke stabilizaci a následně koncem 80. let pozvolné liberalizaci (Balík 2003).

Ta vyvrcholila v listopadu roku 1989, kdy došlo v tehdejší Československé socialistické republice ke změně politického režimu. Padl dosavadní autoritativní režim a došlo k demokratické konsolidaci a vzniku Československé federativní republiky. Nicméně

záhy po změně politického režimu na konci roku 1989 vypukly mezi oběma částmi tehdejší federace spory. Významnou roli v institucionálních sporech české a slovenské části federace sehrála aplikace ústavního zákazu majorizace v rozhodovacích procesech Federálního shromáždění (Vodička, 2007). To tvořilo spolu se samostatnými parlamenty národních republik (Českou národní radou a Slovenskou národní radou) zákonodárnou moc federace. V únoru 1990 však FS přijalo zákon o skončení volebního období všech tří zákonodárných sborů a zároveň odhlasovalo zákon o volbách do FS, ČNR a SNR, který stanovil jejich volební období na dva roky. Volební zákon také určil charakter volebního systému. Parlament se vyslovil pro systém poměrného zastoupení, částečně modifikovaný začleněním volební klauzule pro vstup strany do parlamentu výši pěti procent. SNR tuto klauzuli pro první volby snížila na tři procenta. Ve dnech 8. - 9. června proběhly první svobodné volby do všech tří zákonodárných sborů. V následujících letech (1990 – 1992) došlo k intenzivnímu vyjednávání mezi oběma částmi federace, které se týkalo budoucnosti státoprávního uspořádání. Volby do zákonodárných orgánů federace a obou republik v červnu roku 1992 pak podle Mrklase (2004) znamenaly důležitý mezník pro ústavně právní vývoj Československé federativní republiky. Výsledky voleb byly totiž v české a slovenské části federace naprosto odlišné, což vedlo spolu s rozdílnou politickou kulturou a výše zmíněnými institucionálními spory k nutnosti rozdělení federace na dva samostatné státy.

O rozdělení federace rozhodlo Federální shromáždění dne 25. listopadu 1992, kdy byl přijat ústavní zákon o zániku České a Slovenské Federativní Republiky. Ústava České republiky byla schválena 16. prosince 1992, tedy ještě za existence Československa. Účinnosti pak nabyla k 1. lednu 1993, tedy v momentě vzniku samostatného českého státu. Jediným zákonodárným sborem se stala dosavadní Česká národní rada, jež se transformovala do Poslanecké sněmovny (tj. dolní komory) Parlamentu ČR, výkonnou moc získala vláda ČR, soudní pak soustava soudů a Ústavní soud. Další nové ústavní orgány, resp. instituty, jež zná Ústava ČR, pak byly naplňovány až v dalších letech. Konkrétně šlo zejména o Senát (tj. horní komoru) Parlamentu ČR, který byl poprvé ustaven až v listopadu 1996, kdy se konaly první volby (Mrklas, 2004).

6.2 Politický systém České republiky

- **Zákonodárná moc**

Česká republika ve své ústavě přijaté jako zákon č. 1/1993 sb. předpokládá existenci bikamerálního Parlamentu. Je tedy tvořen dvěma komorami, a to Poslaneckou sněmovnou a Senátem.

Poslanecká sněmovna, tedy dolní komora Parlamentu, má 200 poslanců, kteří jsou voleni na dobu čtyř let. Volby do Poslanecké sněmovny se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásad poměrného zastoupení.

Horní komora Parlamentu se nazývá Senát a je tvořena 81 senátory, kteří jsou voleni na dobu šesti let, přičemž každé dva roky probíhají volby jedné třetiny Senátu¹². Volby se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásad většinového systému.

- **Výkonná moc**

Výkonná moc v Česku je na nejvyšší úrovni upravena hlavou třetí Ústavy České republiky, podle níž jsou nejvyššími představiteli výkonné moci prezident České republiky a vláda. Prezidenta České republiky volí občané přímou volbou. Až do 1. října 2012 byl však volen nepřímo parlamentem na společné schůzi obou jeho komor.

Zavedení přímé volby prezidenta republiky představuje zásah do tradičního pojetí volby hlavy státu a posiluje prvky přímé demokracie na úkor demokracie zastupitelské. Přímou volbu prezidenta republiky si dlouhodobě přeje většina občanů České republiky. I když bylo v minulosti do Poslanecké sněmovny předloženo několik návrhů na zavedení přímé volby, jejich přijetí ve formě ústavního zákona bránily rozdílné názory na způsob provedení.

¹² Každé dva roky se konají volby v jedné třetině volebních obvodů, takže Senát je institucí trvalou, nemůže být rozpuštěn a kontinuálně pokračuje ve své práci.

Vláda, skládající se z předsedy, místopředsedů a ministrů je vrcholným orgánem výkonné moci. Vláda je odpovědná Poslanecké sněmovně. Prezident nejprve jmenuje předsedu vlády nebo premiéra a na jeho návrh poté jmenuje ostatní členy vlády a pověřuje je tak řízením ministerstev nebo jiných úřadů. Takto jmenovaná vláda je pak povinna do třiceti dnů požádat Poslaneckou sněmovnu o vyslovení důvěry. Nestane-li se tak, jmenuje prezident nového premiéra a na jeho návrh i nové členy vlády. Jestliže ani takto jmenovaná vláda nezíská důvěru Poslanecké sněmovny, jmenuje prezident premiéra na návrh předsedy Poslanecké sněmovny. Pokud by však došlo k vyslovení nedůvěry takto jmenované vládě, může prezident Poslaneckou sněmovnu rozpustit. Předseda vlády se nachází v relativně silném postavení, které podle Mrklase (2004) spočívá v tom, že navrhuje ostatní členy vlády ke jmenování prezidentem, navrhuje jejich odvolání, ostatní členové vlády podávají demisi jeho prostřednictvím, kontrasygnuje nařízení vlády, má dominantní postavení v poradním orgánu vlády pro oblast bezpečnosti státu Bezpečnostní radě státu a také nese širší politickou odpovědnost za chod celé exekutivy.

- Soudní moc

Soudní moc je podle hlavy čtvrté Ústavy České republiky vykonávána nezávislými soudy. Soustava českých soudů je čtyř článková a je tvořena Nejvyšším soudem, Nejvyšším správním soudem, vrchním, krajskými a okresními soudy. Nejvyšší soud je vrcholným soudním orgánem ve věcech patřících do pravomoci soudů s výjimkou záležitostí, o nichž rozhoduje Ústavní soud nebo Nejvyšší správní soud. Speciální státní soudní institucí je Ústavní soud, který není součástí systému obecných soudů, ale jeho základním posláním je ochrana ústavnosti.

6. 3 Systém politických stran České republiky

První fáze vývoje stranického systému v českých zemích souvisí se sametovou revolucí a následnou demokratickou konsolidací a přechodem k politickému pluralismu. Je spjata se založením protestního hnutí s názvem Občanské fórum (OF), které vzniklo těsně po sametové revoluci a následně jednoznačně vyhrálo ve volbách v roce 1990. Významnou silou v té době však nadále zůstávala Komunistická strana Čech a Moravy,

kteřá své postavení v dolní komoře parlamentu uhájila ve všech následujících volbách. V roce 1991 se však Občanské fórum kvůli názorové nejednotnosti rozpadlo na dva nástupnické subjekty: Občanské hnutí (OH) a Občanskou demokratickou stranu (ODS). Kromě těchto stran byly počátkem 90. let etablovány, resp. znovuobnoveny další politické strany jako např. liberálně – pravicové Občanská demokratická aliance (ODA) a Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU - ČSL), na opačné straně spektra poté stála znovuobnovená Česká strana sociálně demokratická (ČSSD).

Nejdůležitější linii konfliktu napříč politickým spektrem představovala v té době podle Mrklase (2007: 109) hospodářská politika, na které se střetly síly pro radikální hospodářskou reformu, liberalizaci cen a privatizaci (ODS, KDU-ČSL, ODA), které v letech 1992 až 1997 tvořily vládní koalici, a síly, které byly proti (ČSSD, KSČM). V českém stranickém systému existuje několik silných politických stran, které se v historii samostatné České republiky pokaždé dostaly přes uzavírací klauzuli a dostaly se tím pádem do parlamentu. Za takovou stranu můžeme považovat např. sociální demokraty (ČSSD), občanské demokraty (ODS) a komunisty (KSČM). Také lidovci (KDU – ČSL) se až na jednu výjimku, tou byly volby v roce 2010, do Poslanecké sněmovny pokaždé dostali. Povolební složení Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky bylo tedy v letech 1996–2013 tvořeno výše zmíněnými velkými a tradičními stranami, které byly doplněny o strany menší. Mezi ně lze zařadit např. již zmíněnou ODA nebo Sdružení pro republiku – Republikánskou stranou Československa (SPR – RSČ). Obě strany byly zastoupeny v parlamentu v období let 1992–1998. Dalšími z těchto menších stran byly Unie svobody (US), která se v roce 2001 sloučila s Demokratickou unií (US – DEU), Strana zelených (SZ), a Věci veřejné (VV), které vsadily na populistickou ideologii a získaly parlamentní zastoupení ve volbách v roce 2010. V tomto roce se do Poslanecké sněmovny dostala také další nová politická strana, kterou byla liberálně – konzervativní TOP 09. Ta zaznamenala poměrně výrazný úspěch se ziskem 41 hlasů, mimo jiné proto, že získala na svou stranu značnou část voličů ODS. Poslední volby, které se konaly v roce 2013, se opět nesly ve znamení vstupu nových stran do parlamentu. Těmi byla v tomto případě hnutí ANO a Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury. Ideologie obou těchto hnutí je v podstatě založena na vyjádření nespokojenosti s funkčností dosavadních vlád a politických subjektů apod.

6.4 Vývoj volebního systému ČR

Stejně jako v případě Slovinska, bude volební systém a jeho vývoj popsán i v případě České republiky. O podobě volebního systému se v naší zemi, resp. v tehdejších Československu hovoří již od pádu komunismu. V roce 1990 byl zaveden poměrný volební systém s výjimkou většinového systému použitého v komunálních volbách na Slovensku. První dvoje volby, v letech 1990 a 1992, se konaly ještě v době existence Československa jako paralelní hlasování do tří parlamentních komor (Sněmovny lidu a Sněmovny národů Federálního shromáždění a do České národní rady). Všechny volby se konaly ve stejně vymezených volebních krajích (8 krajů v českých zemích, druhé skrutinium na republikové úrovni). Používal se také identický způsob přepočtu hlasů na mandáty. Jako volební formule, používaná právě pro přepočet hlasů na mandáty, se používala Hagenbach-Bischoffova formule (Šedo, 2007: 29). Tehdejší volební systém byl však již od počátku kritizován a to zejména s odůvodněním, že přispívá k přílišnému tříštění a polarizaci politického spektra a tím k nestabilitě českých vlád. Výsledkem pochybností bylo podle Koudelky (2000: 90) rozhodnutí největších politických stran ODS a ČSSD v opoziční smlouvě z roku 1998 stávající volební systém změnit. Výsledkem se stala změna volebního zákona, a tím pádem i celého volebního systému, z roku 2002. Struktura nového volebního systému byla změněna ve všech hlavních proměnných poměrného volebního systému. První změnou, která se týkala mechanismu rozdělování mandátů, bylo nahrazení původní Hagenbach-Bischoffovy volební formule D'Hondtovým volebním dělitelem, což je vůbec nejrozšířenější volební formule v rámci poměrných volebních systémů na celém světě a často bývá charakterizována jako metoda, která mírněji zvýhodňuje silnější strany. Druhou reformovanou proměnnou byla podoba uzavírací klauzule. Její hodnota zůstala stejná pro jednotlivé strany, nicméně ke změně došlo v případě volebních koalic. Původní volební systém vyžadoval 7, 9 a 11 % pro dvoučlenné, tříčlenné a více než tříčlenné koalice. Tyto hodnoty byly po reformě volebního systému změněny. Nově se totiž uzavírací klauzule zvyšuje o pět procent, přímo úměrně počtu koalujících stran. Konkrétně tedy 10 %, 15 % a 25 % pro dvoučlenné, tříčlenné a více než tříčlenné koalice. Třetí reformovanou proměnnou byl

počet skrutinií. V rámci předchozího volebního systému byly mandáty v prvním skrutiniu rozdělovány na úrovni krajů. Nerozdělené mandáty pak byly z krajské úrovně převáděny do druhého, celostátního skrutinia. Po změně volebního systému bylo druhé skrutinium zrušeno. Poslední primární proměnou, která byla změněna, je velikost volebních obvodů. Na místo osmi původních bylo ustanoveno čtrnáct nových volebních obvodů, které se přesně kryjí s krajským samosprávním členěním (Lebeda, 2004: 231–241).

Tab. 6: Vývoj volebního systému České republiky

Rok voleb	Typ	Mandáty	Počet obvodů (rozsah)	Klasule (%)	Převod hlasů na mandáty
1990	PR L	200	8 (13 - 41) ^a	5	H-B; H-B LR
1992, 1996, 1998	PR L	200	8 (13 - 41) ^a	5, 7, 9, 11 ^b	H-B; H-B LR
2002, 2006, 2010, 2013	PR L	200	14 (5 - 25) ^a	5, 10, 15, 20 ^b	d'H

^aPočet poslanců na obvod nebyl fixně stanoven; v případě více hlasování dle stejných pravidel nebyly krajní hodnoty vždy naplněny (v letech 1996 a 1998 měl nejmenší kraj 14 mandátů).
^bPro jednotlivé strany, pro dvoučlenné koalice, tříčlenné koalice a čtyř a vícečlenné koalice.
 PR L – listinný poměrný volební systém, H-B – Hagenbach-Bischoffova kvóta, d'H – d'Hondtův dělitel, LR – největší zbytek (způsob přidělení mandátů v posledním skrutiniu, nebyly-li rozděleny všechny mandáty).

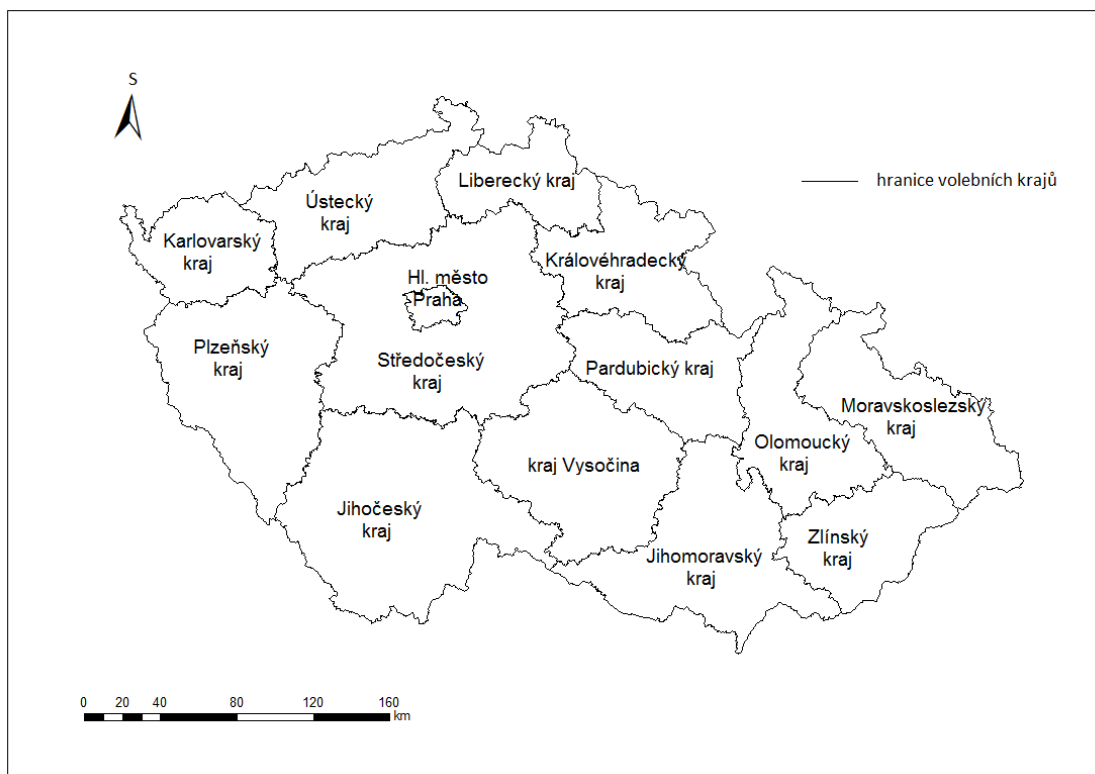
Zdroj: ŠEDO, J.: Volební systémy postkomunistických zemí, s. 31; vlastní úpravy

6.5 Současný volební systém ČR¹³

Volby do obou komor Parlamentu České republiky se podle Ústavy České republiky konají na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním. Parlamentních voleb se může účastnit každý občan České republiky starší 18 let, který je způsobilý k právním úkonům a jehož svoboda není omezena z důvodu ochrany zdraví. Pasivní volební právo, tedy právo být volen, vzniká pro občany České republiky dosažením věku 21 let. Ve volbách do Poslanecké sněmovny je voleno 200 poslanců volených na dobu čtyř let. Ústava stanovuje pro volby do Poslanecké sněmovny volební systém poměrného zastoupení.

¹³ Není-li v textu uvedeno jinak, jsou informace týkající se současného volebního systému čerpany ze Zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů. A Zákon č. 204/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů.

Volby probíhají ve čtrnácti volebních krajích, které jsou podle Zákona o volbách do Parlamentu České republiky tvořeny územím krajů a územím hlavního města Prahy, podle stavu v den vyhlášení voleb. Vzhledem k tomu, že jde o kraje s velmi odlišným počtem obyvatel, je také počet mandátů připadajících na jednotlivé volební obvody velmi odlišný. Počet poslanců volených ve volebních krajích se proto určuje následujícím způsobem: Celkový počet platných hlasů, které byly odevzdány na celém území státu, se vydělí celkovým počtem volených poslanců (200) a tento podíl se zaokrouhlí na jednotky. Výsledek je tzv. republikové mandátové číslo, které udává, kolik hlasů je v celostátním průměru potřeba pro zvolení jednoho poslance. Republikovým mandátovým číslem se vydělí celkový počet platných hlasů odevzdaných v každém volebním kraji. Výsledkem je počet mandátů, které připadají jednotlivým volebním krajům. Nebyly-li takto rozděleny všechny mandáty, případnou zbylé mandáty postupně volebním krajům, které vykazují největší zbytek dělení.

Obr. 10: Volební kraje České republiky

Při rovnosti hlasů rozhoduje los. Nejnižší počet mandátů, které je možno získat je 4. Pokud dojde k tomu, že volebnímu kraji připadnou méně než čtyři mandáty, přidělí se počet chybějících mandátů postupně z volebních krajů, které vykazují nejmenší zbytky

dělení. Při rovnosti zbytků pak rozhoduje opět los. V současnosti se počet pohybuje mezi 5, což je nejnižší počet mandátů přidělovaných v Karlovarském kraji, a 25, což je naopak nejvyšší počet mandátů, které jsou přidělovány v hlavním městě Praze. Průměrný počet mandátů je nyní 14,3, čímž se Česká republika podle Mrklase (2004: 107) řadí k zemím se spíše velkými volebními obvody, jež obecně napomáhají slabším politickým stranám.

Výsledek voleb může ovlivnit také povaha kandidátní listiny. Ta slouží k představení kandidátů politické strany. Obsahuje název volebního kraje, název politické strany, hnutí nebo koalice a jejich složení. Dále jména a příjmení kandidátů, jejich věk, povolání atd. Kandidátní listiny pro volby do Poslanecké sněmovny mohou podávat registrované politické strany a politická hnutí a jejich koalice, přičemž všechny tyto subjekty mohou podat v každém volebním kraji pouze 1 kandidátní listinu. Pokud tedy politická strana nebo hnutí podávají kandidátní listinu samostatně, nemohou již být součástí koalice. Každá politická strana a politické hnutí může být členem pouze jedné koalice a koalice musí být složena ze stejných politických stran nebo hnutí ve všech volebních krajích. Hlavním kritériem, které odlišuje jednotlivé typy kandidátních listin, je možnost ovlivnit pořadí kandidátů na listině pomocí tzv. preferenčních hlasů. Pro Poslaneckou sněmovnu se využívá tzv. vázaná kandidátní listina s možností preferenčního hlasování v rámci stranické kandidátní listiny. Volič může označit jména nejvýše 4 kandidátů na hlasovacím lístku přednostními hlasy. Jestliže některý z kandidátů získá takový počet přednostních hlasů, který činí nejméně 5 % z celkového počtu platných hlasů odevzdaných pro tuto politickou stranu, politické hnutí nebo koalici v rámci volebního kraje, případně mandát přednostně tomuto kandidátovi. V případě, že tuto podmínku splní více kandidátů, vytvoří se pořadí podle nejvyššího počtu získaných přednostních hlasů; v případě rovnosti počtu přednostních hlasů je rozhodující původní pořadí kandidáta na hlasovacím lístku. Pokud není odevzdán dostatek přednostních hlasů, pak v rámci jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalic obdrží mandáty kandidáti podle pořadí, jak jsou uvedeni na hlasovacím lístku (Organizace a průběh voleb do Poslanecké sněmovny, 2014).

Po registraci kandidátních listin dojde k tisku hlasovacích lístků a jejich následnému rozeslání všem voličům nejpozději tři dny přede dnem voleb. Následuje samotné hlasování, po jehož ukončení se zjišťují výsledky hlasování. Mandáty jsou následně rozdělovány stranám, které na celostátní úrovni překročily hranici pěti procent z celkového počtu platných odevzdaných hlasů. Pro koalice politických stran platí

následující pravidlo: Koalice dvou stran musí získat nejméně 10% hlasů, koalice tři stran musí získat nejméně 15% hlasů, koalice čtyř a více stran musí získat nejméně 20% hlasů. V případě, že do sčítání nepostoupí alespoň dvě koalice nebo jedna koalice a jedna politická strana nebo hnutí nebo dvě politické strany nebo hnutí, sníží se volební klauzule u stran a hnutí na 4 %, u dvoučlenných koalic na 6 %, u trojčlenných koalic na 8 % a u čtyř a vícečlenných koalic na 10 %. Není-li ani v tomto případě splněna podmínka minimálního množství postupujících stran, hnutí a jejich koalic do sčítání, snižuje se volební klauzule o další procento pro všechny subjekty. K tomuto snížení může dojít pouze jednou. Politické strany, hnutí nebo koalice, které nedosáhly uvedeného procenta hlasů, nepostupují do sčítání a nezískávají žádný poslanecký mandát. Pro převod získaných hlasů na mandáty se v současné době využívá matematická metoda D'Hondtova volebního dělitele, která je podrobněji popsána v kapitole Teoretické vymezení poměrných volebních systémů.

6.6 Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1996–2013

V následující kapitole budou, stejně jako v případě Slovinska, uvedeny výsledky voleb do dolní komory Parlamentu České republiky od těch prvních, které se konaly v roce 1996 až po ty poslední, které se konaly v roce 2013 a kterým bude věnována větší pozornost, z důvodu následného výzkumu toho, jak by ovlivnilo politický systém zkoumaných států převzetí volebního systému Slovinska Českou republikou, resp. českého Slovinskem.

Tab. 7: Obecné údaje o volbách do Poslanecké sněmovny v letech 1996 - 2013

	1996	1998	2002	2006	2010	2013
Počet oprávněných voličů	7 990 770	8 116 836	8 264 484	8 333 305	8 415 892	8 424 227
Hlasovalo dohromady	6 059 215	5 969 505	4 789 145	5 368 495	5 263 822	5 007 212
Volební účast (%)	76,4	74	58	64,5	62,6	59,5
Počet úspěšných stran	6	5	4	5	5	7

Zdroj: ČSÚ, 2013

V průběhu voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1996 – 2013 soustavně rostl počet oprávněných voličů, avšak počet hlasujících v průběhu tohoto období kolísal. Největší volební účast byla ve volbách v roce 1996 (76,4%), nejnižší pak v roce 2002 (58%). Počet úspěšných kandidátek ve volbách do Poslanecké sněmovny se pohyboval mezi 4 až 7 (Tab. 7).

Tab. 8: Podíl hlasů a počet mandátů získaných vybranými kandidátními listinami při volbách do Poslanecké sněmovny v letech 1996 – 2013

Kandidátní listiny	1996		1998		2002	
	%	PM	%	PM	%	PM
Česká strana sociálně demokratická (ČSSD)	26,44	61	32,31	74	30,2	70
Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM)	10,33	22	11,03	24	18,51	41
Občanská demokratická strana (ODS)	29,62	68	27,74	63	24,47	58
Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU - ČSL)	8,08	18	9	20	14,27a	23a
Další	25,53	31	19,92	19	12,55	8
Kandidátní listiny	2006		2010		2013	
	%	PM	%	PM	%	PM
Česká strana sociálně demokratická (ČSSD)	32,32	74	22,08	56	20,45	50
ANO 2011	-	-	-	-	18,65	47
Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM)	12,81	26	11,27	26	14,91	33
TOP 09	-	-	16,7	41	11,99	26
Občanská demokratická strana (ODS)	35,38	81	20,22	53	7,72	16
Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU - ČSL)	7,22	13	4,39	0	6,78	14
Úsvit přímé demokracie (ÚSVIT)	-	-	-	-	6,88	14
Další	12,27	6	29,73	24	12,62	-
PM - počet mandátů a – v roce 2002 kandidovala ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky KDU – ČSL v koalici s US – DEU. Volební podpora a získání mandátů jsou tedy uvedeny pro celou koalici.						

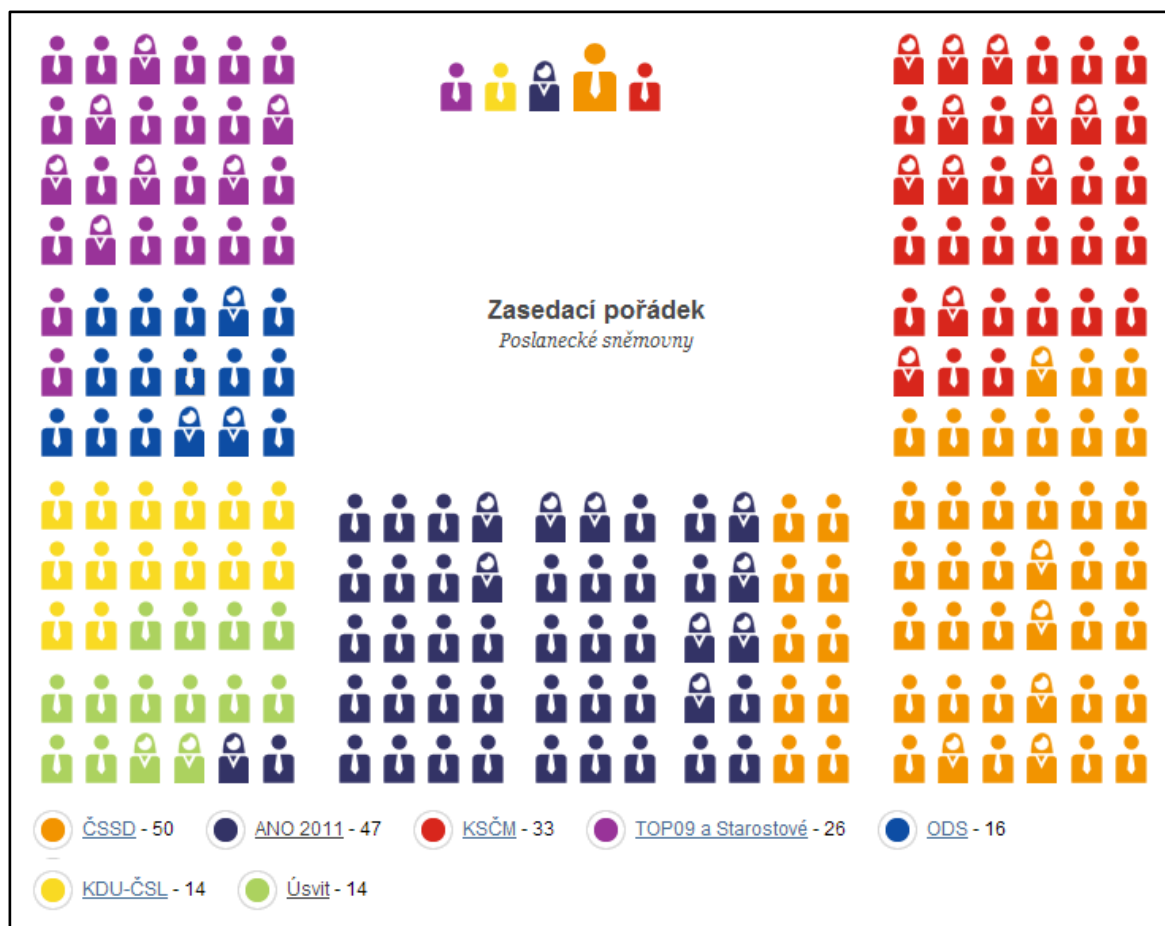
Zdroj: ČSÚ

6.7 Volby do Poslanecké sněmovny 2013

Stejně jako ve Slovinsku, i v případě České republiky se poslední volby do dolní komory parlamentu, tedy Poslanecké sněmovny, nekonaly v řádném termínu. Důvodem k předčasným volbám bylo vyslovení nedůvěry vládě a následné rozpuštění Poslanecké sněmovny prezidentem Milošem Zemanem. Do sněmovny se ve volbách dostalo celkem

sedm uskupení. To je nejvíc od roku 1992, kdy se do tehdejší České národní rady dostalo celkem osm kandidátek

V předčasných volbách, které se konaly 25.–26. října 2013 zvítězila, stejně jako v předchozích volbách, Česká strana sociálně demokratická (ČSSD) se ziskem 20,45 % hlasů, za což obdržela 50 mandátů. Na druhém místě skončilo, blízko vítězných sociálních demokratů, překvapivě nově založené politické hnutí Andreje Babiše ANO 2011, které získalo 18,65% všech odevzdaných hlasů, za což obdrželo 47 mandátů. Třetí skončila v předčasných volbách do Poslanecké sněmovny Komunistická strana Čech a Moravy. Obdržela necelých patnáct procent hlasů (14,91%) a 33 mandátů. Oproti roku 2010 si polepšila - tehdy KSČM získala 11,27 procenta hlasů, což znamenalo 21 mandátů. Další skončila TOP 09. Ve volbách získala 11,99% hlasů, za což obdržela 26 mandátů, což je značné pohoršení oproti volbám minulým. Ne však tolik jako v případě občanských demokratů (ODS), kteří získali v posledních volbách do dolní komory parlamentu pouhých 7,72% hlasů a 16 mandátů. Jde o jasný propad oproti roku 2010, kdy získala 20,22 procenta hlasů, což znamenalo 53 mandátů, a přestože nebyla vítěznou stranou, sestavila koaliční vládu. Dalším politickým subjektem, který uspěl v těchto parlamentních volbách je Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury. Ve volbách pro Úsvit hlasovalo 6.88 % voličů a v Poslanecké sněmovně obsadilo hnutí 14 křesel. Poslední stranou, která překonala uzavírací klauzuli a dostala se tak do Poslanecké sněmovny byla Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU – ČSL) a úspěšně se tak navrátila do dolní komory parlamentu po jednom volebním období, kdy pětiprocentní hranici nepřekročila (v roce 2010 získali lidovci celkově 4,39% hlasů. V předčasných volbách v roce 2013 získala strana 6,8% hlasů a v Poslanecké sněmovně tak obsadila 14 křesel.

Obr. 11: Rozdělení mandátů ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2013
Zdroj: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, vlastní úpravy

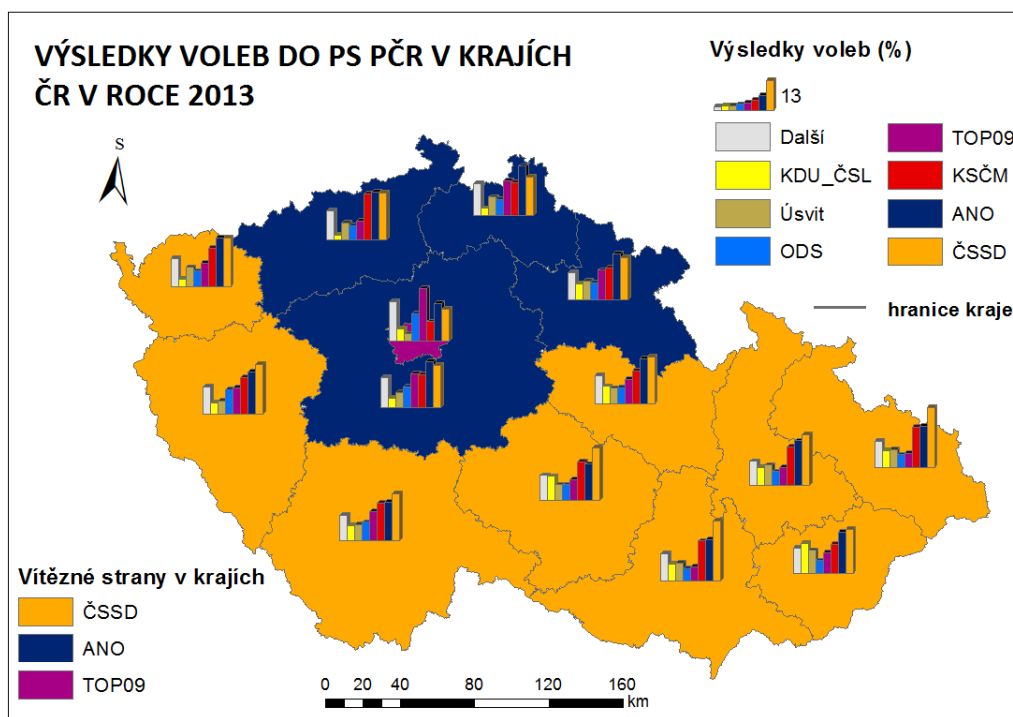
Vítězi posledních voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, tedy ČSSD, která získala 50 mandátů, se podařilo uzavřít vládní koalici se dvěma dalšími parlamentními stranami. Koaličními partnery sociálních demokratů byly v tomto případě druhá nejsilnější strana posledních voleb, tedy ANO 2011, se ziskem 47 mandátů a třetím a zároveň posledním členem koalice byli křesťanští demokraté, kteří získali 14 mandátů. Všechny tři strany dohromady tak získaly většinu potřebnou k uzavření koalice.

6.7.1 Teritoriální podpora

Tab. 9: Výsledky hlasování ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2011 za volební obvody (v %)

	ČSSD	TOP 09	ODS	KDU-ČSL	Úsvit	ANO	KSČM
Celkem ČR	20,45	11,99	7,72	6,78	6,88	18,65	14,91
Hlavní město Praha	14,09	23,03	11,99	5,46	3,19	16,46	8,52
Středočeský kraj	18,44	14,64	8,85	4,05	6,32	20,07	14,41
Jihočeský kraj	20,73	12,77	8,08	6,66	7,07	16,97	16,45
Plzeňský kraj	21,65	11,27	10,64	4,85	5,57	18,52	15,76
Karlovarský kraj	21,34	10,08	6,72	3,36	8,33	21,32	16,72
Ústecký kraj	20,77	8,50	6,24	2,22	7,64	21,29	20,33
Liberecký kraj	16,89	15,24	6,95	3,01	7,97	21,59	14,38
Královéhradecký kraj	18,57	12,91	7,27	6,79	8,08	20,28	14,08
Pardubický kraj	20,53	10,81	7,10	7,70	6,85	19,82	14,62
Kraj Vysočina	23,01	9,07	6,83	10,54	6,84	15,89	16,86
Jihomoravský kraj	22,94	9,79	7,01	10,26	6,49	17,34	14,36
Olomoucký kraj	22,22	7,74	6,03	7,94	8,86	19,61	17,03
Zlínský kraj	19,39	9,21	5,66	13,22	10,17	18,31	12,90
Moravskoslezský kraj	26,38	6,16	5,45	7,24	7,78	18,07	17,53

Zdroj: ČSÚ

Obr. 12: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v krajích v ČR roce 2013

Co se týče regionální podpory stranám, které se ve volbách v roce 2013 dostaly do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, můžeme podle tabulky konstatovat, že se tato podpora víceméně shoduje s podporou, které se stranám dostalo na celorepublikové úrovni, vyjma dvou volebních krajů. Prvním volebním krajem, kde jsou tyto rozdíly ve volební podpoře nejvyšší je Hlavní město Praha. V tomto volebním kraji se tradičně dostává větší volební podpory stranám z pravé části politického spektra. V případě TOP 09, která zde byla nejúspěšnější stranou těchto parlamentních voleb, se dokonce jedná o vůbec největší rozdíl mezi regionální (23,03%) a státní (11,99%) úrovni volební podpory. Naopak politické strany z levé části politického spektra zde zaznamenávají výrazně menší volební podporu, než je tomu na úrovni celého státu. Vítěz letošních voleb, tedy Česká strana sociálně demokratická (ČSSD) zde získala 14,09% hlasů, což je o více než šest procent více než získala na celostátní úrovni (20,45%). Podobně jsou na tom i komunisté (KSČM), kteří získali taktéž o více než šest procent nižší volební podporu ve volebním kraji hlavního města (8,52%), nežli tomu bylo na úrovni celé České republiky, kde získala strana 14,91% platných hlasů. Druhým volebním krajem s výraznou amplitudou rozdílů ve volební podpoře vzhledem k celostátním výsledkům je Moravskoslezský volební kraj. V tomto kraji má stabilní volební podporu levicová sociální demokraté (ČSSD), což potvrdili i v posledních volbách ziskem 26,38% hlasů, oproti 20,45% na celostátní úrovni. Naproti tomu liberálně-konzervativní TOP09 zde zaznamenala vůbec nejhorší regionální volební podporu, když získala pouhých 6,16% hlasů. To je výrazně méně než na celorepublikové úrovni, kde získala 11,99% hlasů. Větší rozdíly ve volební podpoře mezi dvěma výše zmíněnými úrovněmi lze dále pozorovat už jen v případě lidovců (KDU-ČSL) ve Zlínském volebním kraji, kde získali 13,22% platných hlasů, tedy výrazně vyšší než jaký byl jejich zisk za celou Českou republiku (6,78%), a také v případě komunistů (KSČM). Tato strana získala v Ústeckém volebním kraji 20,38% hlasů, což taktéž znamená výrazně vyšší procentuální zisk, nežli tomu bylo na celostátní úrovni, kde strana získala 14,91% hlasů. Všechny ostatní strany, které se ve volbách 2013 dostaly přes uzavírací klauzuli a dostaly se tím pádem do parlamentu, nevykazují ve srovnání regionální a celostátní volební podpory rozdíly větší než pět procent.

6.7.2 Volební podpora jednotlivých politických stran

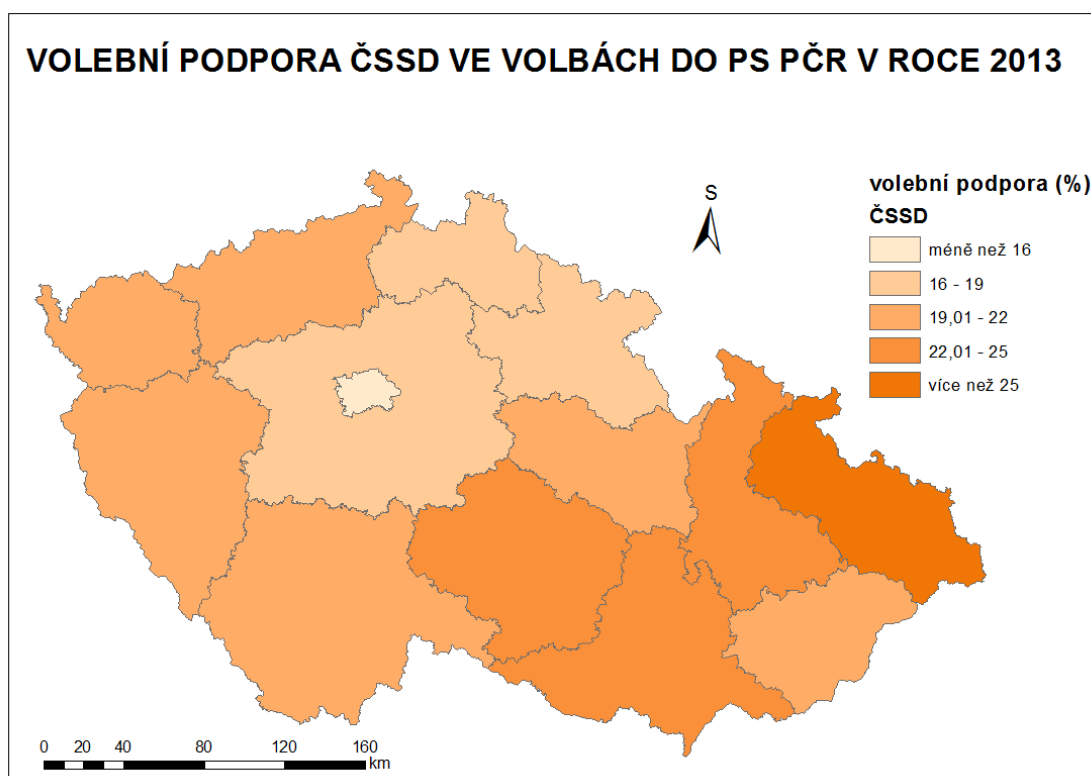
Rozložení volební podpory jednotlivých parlamentních stran na základě volebních výsledků posledních voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, které se konaly v roce 2013, bude stejně jako v případě Slovinska v této kapitole analyzováno a kartograficky znázorněno. Jako základní prostorové jednotky mapových výstupů, za které je volební podpora jednotlivých stran vyjádřena, poslouží volební kraje¹⁴. Ty se v rámci volebního systému České republiky shodují s hranicemi samosprávných celků, v tomto případě krajů. Základem analýzy, týkající se rozložení volební podpory je odchylka volebních výsledků v jednotlivých volebních krajích od výsledků voleb na celostátní úrovni a podíl hlasů, které strany ve volebních krajích obdržely.

Tab. 10: Teritoriální podpora jednotlivých parlamentních stran ve vztahu k celostátním výsledkům

	ČSSD	TOP 09	ODS	KDU-ČSL	Úsvit	ANO	KSČM
Hlavní město Praha	0,69	1,92	1,55	0,81	0,46	0,88	0,57
Středočeský kraj	0,90	1,22	1,15	0,60	0,92	1,08	0,97
Jihočeský kraj	1,01	1,07	1,05	0,98	1,03	0,91	1,10
Plzeňský kraj	1,06	0,94	1,38	0,72	0,81	0,99	1,06
Karlovarský kraj	1,04	0,84	0,87	0,50	1,21	1,14	1,12
Ústecký kraj	1,02	0,71	0,81	0,33	1,11	1,14	1,36
Liberecký kraj	0,83	1,27	0,90	0,44	1,16	1,16	0,96
Královéhradecký kraj	0,91	1,08	0,94	1,00	1,17	1,09	0,94
Pardubický kraj	1,00	0,90	0,92	1,14	1,00	1,06	0,98
Kraj Vysočina	1,13	0,76	0,88	1,55	0,99	0,85	1,13
Jihomoravský kraj	1,12	0,82	0,91	1,51	0,94	0,93	0,96
Olomoucký kraj	1,09	0,65	0,78	1,17	1,29	1,05	1,14
Zlínský kraj	0,95	0,77	0,73	1,95	1,48	0,98	0,87
Moravskoslezský kraj	1,29	0,51	0,71	1,07	1,13	0,97	1,18

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

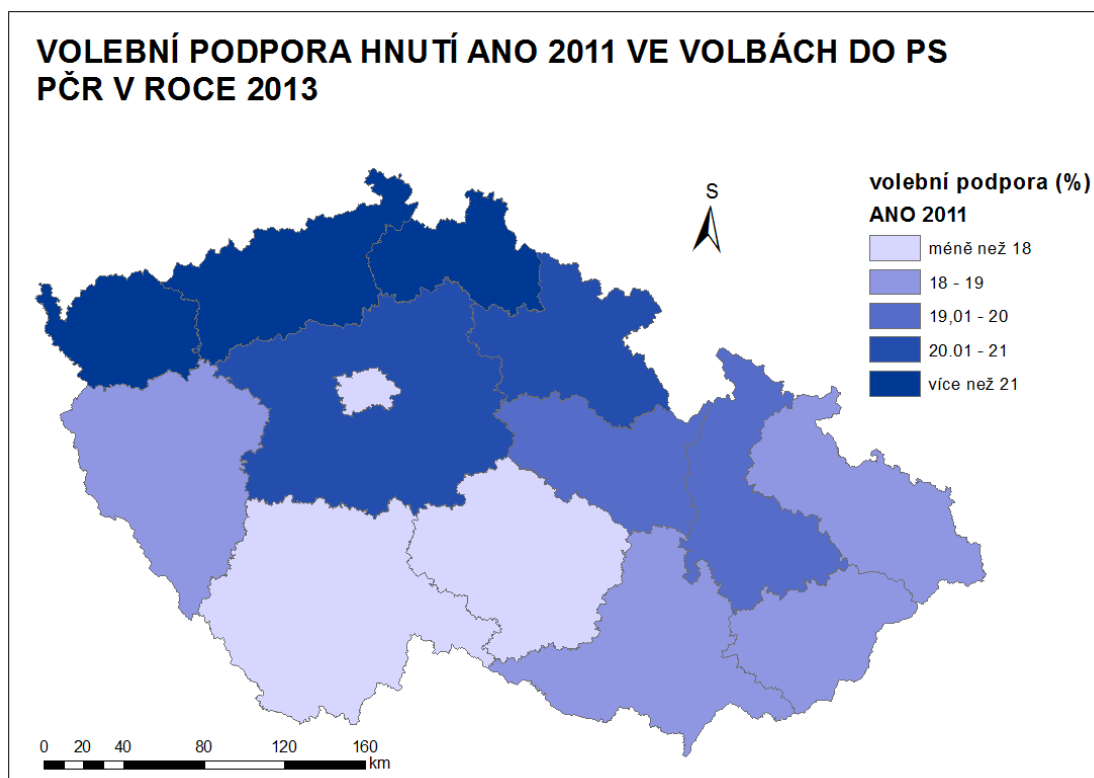
¹⁴ Volební kraje byly v případě ČR zvoleny v rámci zachování jednotnosti s analýzou rozložení volební podpory Slovinska, kde nejsou data za nižší prostorové jednotky dostupná.

Obr. 13: Volební podpora ČSSD ve volbách do PS PČR v roce 2013
Zdroj dat: ČSÚ

ČSSD

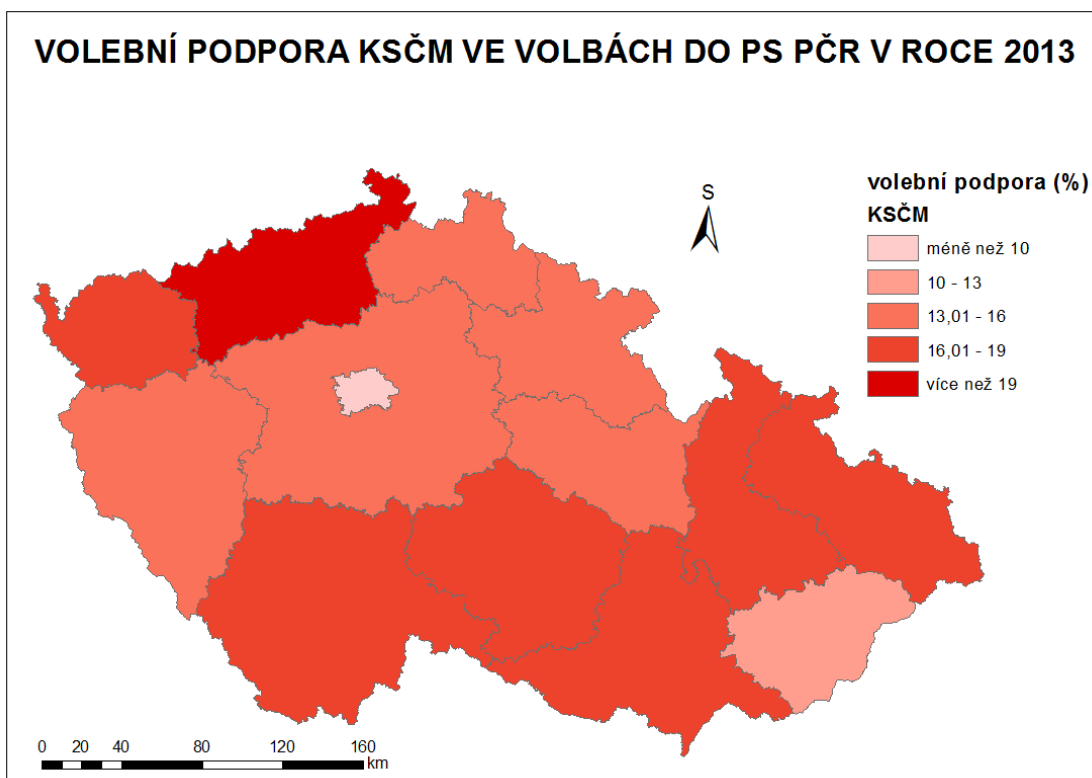
Z mapy rozložení volební podpory ČSSD při volbách do Parlamentu České republiky v roce 2013 je patrné, že toto rozložení není v rámci České republiky úplně rovnoměrné. Na republikové úrovni zaznamenali sociální demokraté zisk 20,45 % hlasů. Nad tuto hodnotu se strana dostala v Moravskoslezském kraji, kde zaznamenala největší volební podporu se ziskem 1,29 násobku hlasů z celostátní úrovně. Lehce nadprůměrné volební podpory se pak straně dostalo v kraji Vysočina (23,01 %), Jihomoravském kraji (22,94 %), Olomouckém kraji (22,22 %) a Plzeňském kraji (21,65 %). V Karlovarském, Ústeckém a Pardubickém kraji se pohybuje hodnota volebních výsledků nad celostátním průměrem, odchylka však už není tolik výrazná. Ve všech ostatních krajích zaznamenala ČSSD horší volební výsledek než na celorepublikové úrovni. Nejhoršího volebního výsledku pak strana dosáhla v hlavním městě Praze, kde strana získala 14,09 % odevzdaných hlasů, tedy 0,69 násobku hlasů získaných na celostátní úrovni.

Obr. 14: Volební podpora hnutí ANO 2011 ve volbách do PS PČR v roce 2013
Zdroj dat: ČSÚ

ANO 2011

Z rozložení volební podpory ANO 2011 je patrné, že strana dosáhla výraznějšího zisku hlasů ve volebních krajích na severozápadě země. Největší volební podpory se straně dostalo v Libereckém kraji, kde získala 1,29 násobku hlasů z celostátní úrovně a získala 21,59 % hlasů. Výraznějšího úspěchu strana dosáhla i v Karlovarském a Ústeckém kraji kde získala 21,32 % resp. 21,29 % odevzdaných hlasů. Vyšší volební podporu ve srovnání s celostátní úrovní strana dále zaznamenala ještě v Královéhradeckém, Středočeském, Pardubickém a Olomouckém kraji. Ve zbylých krajích zaznamenala strana ve srovnání s celorepublikovým průměrem nižší volební podporu, avšak odchylky od tohoto průměru nebyly nijak dramatické. Násobky podílu hlasů získaných na celostátní úrovni se pohybovaly v hodnotách 0,9-1 vyjma hlavního města Prahy, kde strana získala 16,45 % odevzdaných hlasů (0,88 násobku hlasů z celostátní úrovně) a vůbec nejnižší volební podporu pak strana získala v kraji Vysočina, kde získala 15,89 % hlasů, což je 0,85 násobku hlasů, které strana obdržela na úrovni státu.

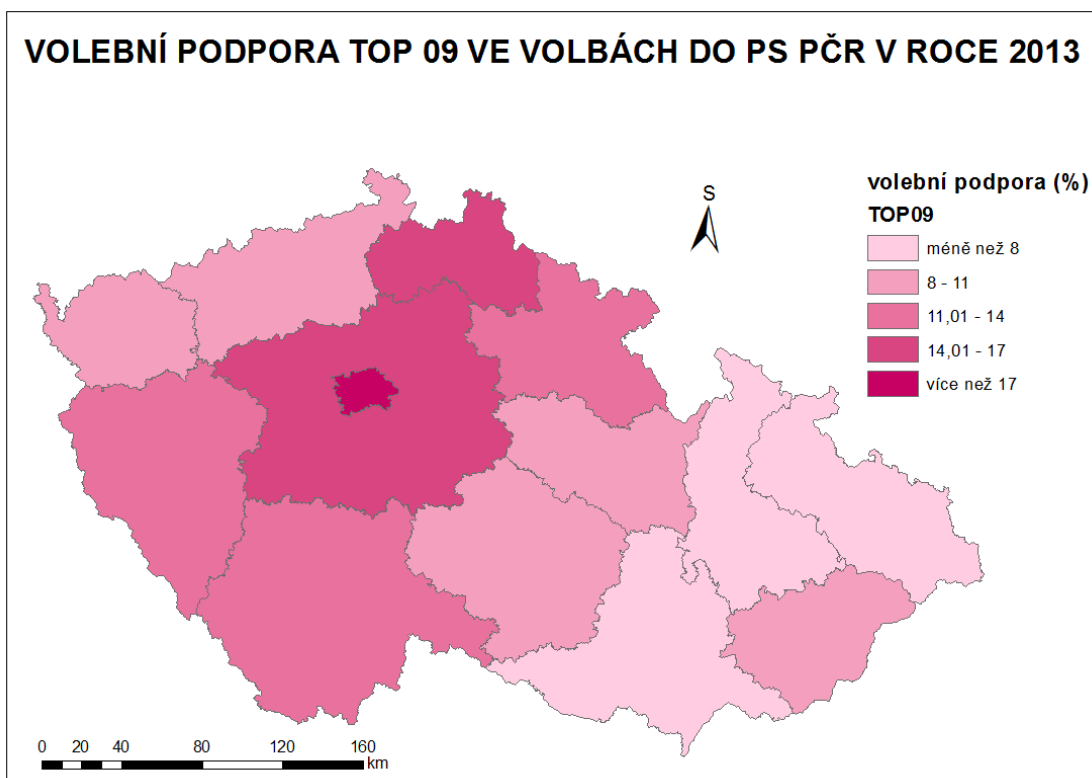

Obr. 15: Volební podpora KSČM ve volbách do PS PČR v roce 2013

Zdroj dat: ČSÚ

KSČM

Komunisté získali v posledních parlamentních volbách na úrovni státu 14,91 % odevzdaných hlasů a skončili tak na třetím místě. Největší volební podpory se straně dostalo v Ústeckém kraji, kde strana obdržela 1,36 násobku hlasů získaných na celostátní úrovni, čemuž odpovídá zisk 20,33 % odevzdaných hlasů. S výraznější volební podporou ve srovnání s jinými kraji se KSČM setkala ještě v Moravskoslezském kraji, kde získala 17,53% hlasů, tedy 1,18 násobku volebního výsledku za celou ČR. V Jihočeském, Plzeňském, Pardubickém, Středočeském, Libereckém a Královéhradeckém kraji dosáhla strana podobné volební podpory jako na úrovni státu. V případě těchto krajů byly hodnoty násobku průměru hlasů z celostátní úrovně v intervalu (0,9-1,1). Nižší volební podporu strana zaznamenala už jen ve dvou krajích. Prvním z nich je Zlínský kraj kde strana získala 12,9% odevzdaných hlasů a druhým je hlavní město Praha, kde mají komunisté tradičně nízkou volební podporu. V posledních parlamentních volbách zde strana získala o málo více než polovinu násobku celostátní volební podpory, když zde získala 8,52 % odevzdaných hlasů.

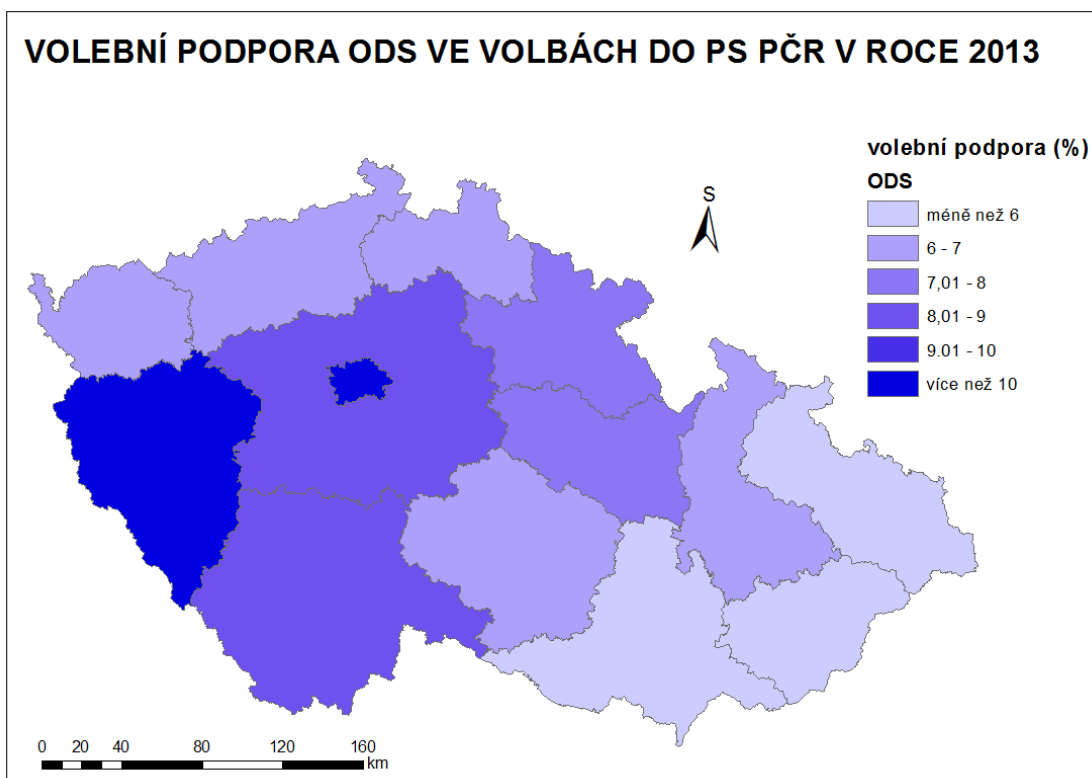

Obr. 16: Volební podpora TOP 09 ve volbách do PS PČR v roce 2013

Zdroj dat: ČSÚ

TOP 09

Rozložení volební podpory v posledních parlamentních volbách je v případě TOP 09 velmi nerovnoměrné. V hlavním městě Praze, kde má strana tradičně velikou voličskou základnu, dosáhla TOP 09 téměř dvojnásobku celostátní volební podpory, když zde získala 23,03 % všech odevzdaných hlasů. Výraznější volební podporu strana zaznamenala ještě v Libereckém kraji se ziskem 15,24 % hlasů (1,27 násobku celostátní podpory) a Středočeském kraji, kde získala 14,64 % hlasů, což odpovídá 1,22 násobku celostátní podpory. Nad hodnotu celostátní volební podpory, která v těchto volbách činila 11,99 %, se strana dostala ještě v Královéhradeckém a Jihočeském kraji. V těchto krajích strana obdržela 12,91 % resp. 12,77 % odevzdaných hlasů. Ve všech zbývajících krajích TOP 09 za hodnotou celostátní volební podpory zaostala. Nejnižší volební podpory se straně dostalo v Moravskoslezském kraji, kde byla odchylka od celostátní volební podpory velmi výrazná. TOP 09 zde získala 6,16 % odevzdaných hlasů.

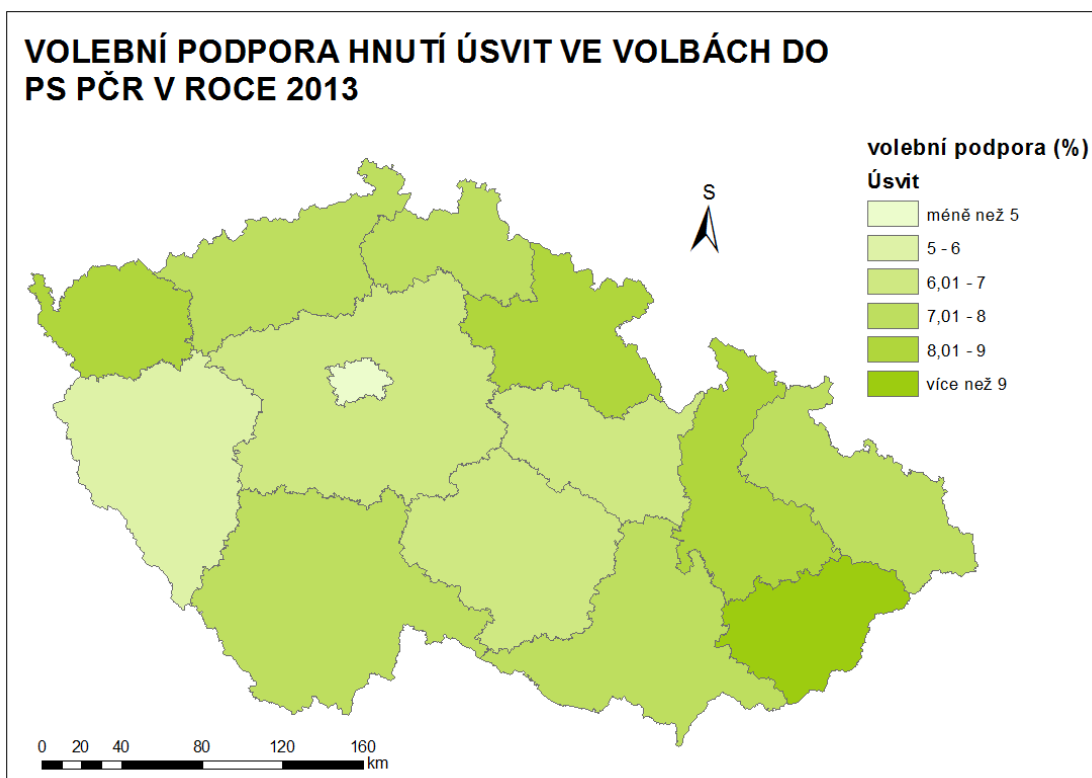

Obr. 17: Volební podpora ODS ve volbách do PS PČR v roce 2013

Zdroj dat: ČSÚ

ODS

Občanští demokraté zaznamenali, podobně jako TOP 09, nejvyšší volební podporu v hlavním městě Praze, kde mají strany nacházející se v pravé části volebního spektra tradičně vysokou volební podporu. V případě ODS byla v posledních parlamentních volbách volební podpora v hlavním městě (11,99 %) o více než polovinu větší než tomu bylo na celostátní úrovni, kde strana získala 7,72 % odevzdaných hlasů. Výrazně vyšší volební podporu strana získala také v Plzeňském kraji, kde obdržela 10,64 % odevzdaných hlasů. Nad hodnotu celostátní volební podpory se ODS dostala ještě ve Středočeském a Jihočeském kraji. Ve všech ostatních krajích měla strana menší volební podporu než v rámci celé ČR, přičemž v případě Královéhradeckého, Pardubického, Jihomoravského, Libereckého byla odchylka od celostátní volební podpory menší než desetina násobku celostátní volební podpory. Ve zbylých volebních krajích se tato odchylka pohybovala mezi hodnotami 0,1-0,3. Nejnižší volební podporu pak strana zaznamenala v Moravskoslezském volebním kraji, kde získala 5,45 % odevzdaných hlasů.

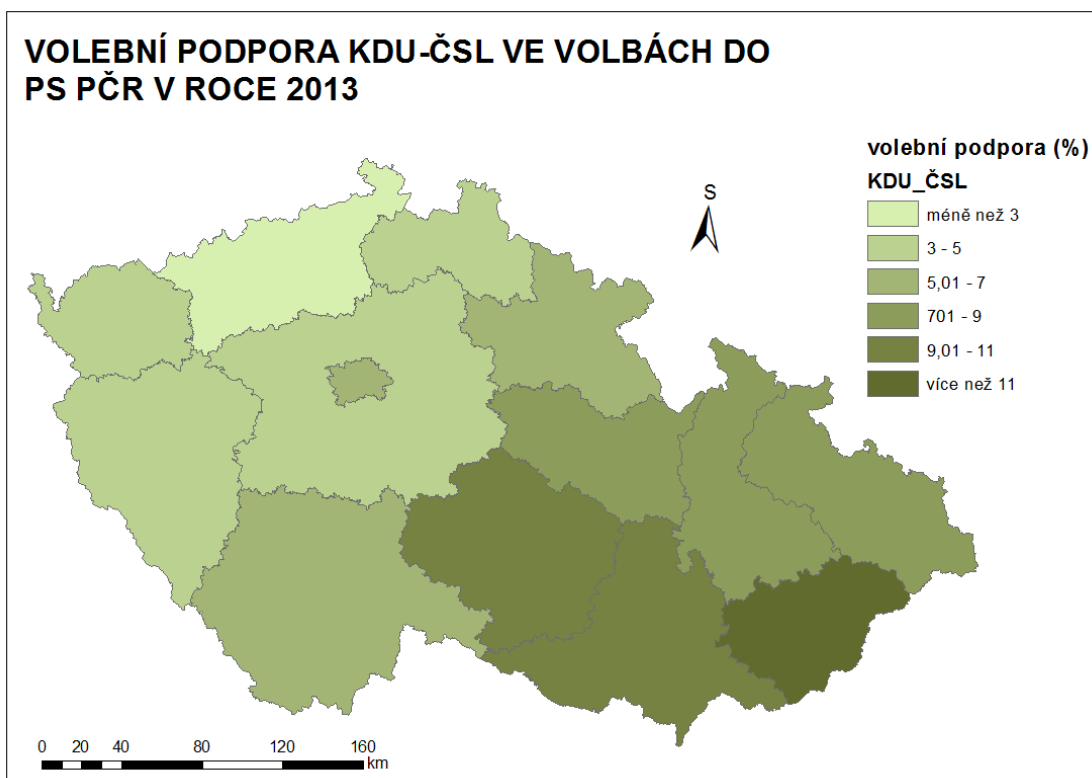

Obr. 18: Volební podpora hnutí Úsvit ve volbách do PS PČR v roce 2013

Zdroj dat: ČSÚ

Úsvit

Hnutí Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury získalo na úrovni celého státu 6,88 % odevzdaných hlasů. Téměř jeden a půl násobku celostátní volební podpory získalo hnutí ve Zlínském kraji, kde obdrželo 10,17 % odevzdaných hlasů. Výraznější volební podporu ve srovnání s tou celostátní zaznamenalo hnutí také v Olomouckém kraji, kde získalo 8,86 % hlasů. Nad hodnotu celostátní volební podpory se hnutí dostalo ještě v Karlovarském, Královéhradeckém, Libereckém, Moravskoslezském, Ústeckém a Jihočeském kraji. Téměř shodné volební podpory s tou celostátní se hnutí dostalo v Pardubickém kraji a kraji Vysočina, kde hnutí získalo 6,85 % resp. 6,84 % odevzdaných hlasů. Ve zbývajících volebních krajích byla volební podpora nižší než na úrovni státu. V Jihomoravském a Středočeském kraji Úsvit za celostátním výsledkem nijak dramaticky nezaostal. V Plzeňském kraji získalo hnutí 5,57 % hlasů, což odpovídá 0,81 násobku celostátní volební podpory. Nejnižší volební podporu hnutí zaznamenalo v hlavním městě Praze, kde získalo méně než polovinu násobku celostátní volební podpory, když zde získalo 3,19 % odevzdaných hlasů.

Obr. 19: Volební podpora KDU-ČSL ve volbách do PS PČR v roce 2013

Zdroj dat: ČSÚ

KDU-ČSL

Poslední stranou, která se ve volbách v roce 2013 dostala do dolní komory Parlamentu České republiky je Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová. Rozložení volební podpory je v případě této strany velmi nerovnoměrné. Nejvyšší volební podpory strana dosáhla ve Zlínském kraji, kde získala téměř dvojnásobek celostátní volební podpory, když zde obdržela 13,22 % hlasů. Výrazně vyšší volební podporu strana získala ještě v kraji Vysočina a Jihomoravském kraji, kde získala 10,54 % resp. 10,26 % odevzdaných hlasů. Nad úroveň celostátní volební podpory se strana dostala ještě v Olomouckém, Pardubickém, Moravskoslezském a Královéhradeckém kraji. Ve zbyvajících volebních krajích strana dosáhla menší volební podpory, než tomu bylo na úrovni státu. Nejnižší volební podporu pak strana zaznamenala v Ústeckém kraji, kde získala 0,33 násobku celostátní volební podpory, což odpovídá zisku 2,22 % hlasů.

7. Komparace volebních systémů Slovinska a České republiky

V této kapitole práce se dostáváme k vlastní komparaci volebních systémů obou srovnávaných zemí. Vzhledem k tomu, že obě země převzaly a ústavně zakotvily volební systém poměrného zastoupení, nacházejí se hlavní rozdíly toho systému (kromě faktu, že je v případě obou zemí obsazován rozdílný počet mandátů) v rozdílných proměnných, které jej zásadním způsobem ovlivňují. Již ve třetí kapitole práce jsou nedůležitější proměnné, mezi něž patří velikost volebního obvodu, volební formule, uzavírací klauzule a počet úrovní rozdělování mandátů, teoreticky vymezeny. Pro lepší přehled jsou rozdíly v jednotlivých proměnných srovnávaných zemí uvedeny v tabulce (Tab. 11).

Tab. 11: Srovnání vybraných znaků volebních systémů České republiky a Slovinska

	Slovinsko	Česká republika
Typ volebního systému	poměrný	poměrný
Celkový počet mandátů	90 (88 +2)	200
Počet volebních obvodů	8	14
Počet úrovní rozdělování mandátů	2	1
Kvóta pro přepočítání hlasů	D, d'H	d'H
Uzavírací klauzule (%)	4	5 (10, 15, 20)
D – Droopova kvóta d'H - d'Hondtova kvóta		

Zdroj: Vlastní zpracování

Co se velikosti volebního obvodu týče, rozdílem mezi oběma volebními systémy je fakt, že Slovinsko je rozděleno do osmi volebních obvodů, které jsou vymezeny tak, aby jednoho poslance volil přibližně stejný počet občanů. Každý z těchto obvodů je rozdělen na dalších jedenáct okrsků, majících opět přibližně stejný počet obyvatel a v každém z těchto volebních okrsků je volen jeden poslanec, což vnáší do voleb jistý většinový prvek. V případě České republiky se shodují hranice volebních obvodů

s hranicemi samosprávných celků, v tomto případě krajů, a počet mandátů za kraj není předem určen. V rámci volebního systému je tedy nutné stanovit tzv. mandátové číslo, které určí kolik hlasů je v celostátním průměru potřeba pro zvolení jednoho poslance.

Další proměnnou, ve které se srovnávané volební systémy liší, je počet úrovní rozdělování mandátů. Ve Slovinsku se mandáty jednotlivým stranickým kandidátním listinám rozdělují nejprve na úrovni volebních obvodů (1. skrutinium). Mandáty, které nebyly takto rozděleny, postupují do rozdělovacího procesu v rámci druhého skrutinia na úrovni státu. V České republice jsou po reformě volebního systému z roku 2000 mandáty rozdělovány pouze na jedné úrovni, a sice na úrovni volebních krajů.

Rozdíl ve volebních systémech obou srovnávaných zemí tvoří také proměnná týkající se přepočtu získaných hlasů na mandáty, tedy volební formule. Jak je uvedeno výše, v případě Slovinska se mandáty rozdělují na více úrovních, přičemž na každé z těchto úrovní se používá jiná volební formule. Na úrovni volebních obvodů se používá Droopova kvóta. Mandáty, které nejsou rozděleny na úrovni volebních obvodů, jsou následně rozděleny na úrovni státu na základě d'Hondtovy metody volebního dělitele. Nárok na tyto mandáty mají pouze strany, které kandidují ve dvou či více volebních obvodech a získají v nich alespoň tři mandáty. V případě České republiky jsou všechny mandáty rozdělovány pouze na úrovni volebních krajů. Pro převod hlasů na mandáty se v tomto případě používá d'Hondtova metoda volebního dělitele.

Poslední rozdílnou proměnnou proporčních volebních systémů, které jsou oběma zeměmi používány při volbě do dolní komory parlamentu, je uzavírací klauzule. Jedná se o podíl hlasů, které musí strany získat, aby se mohly účastnit rozdělování mandátů. V případě Slovinska i České republiky je uzavírací klauzule ustanovena na úrovni celého státu. Pokud celostátní výsledek strany překročí stanovenou uzavírací klauzuli, strana se může zúčastnit rozdělování mandátů ve všech volebních obvodech, tedy i těch, v nichž nedosáhla celostátně předepsaného procenta hlasů. Rozdílem je u srovnávaných zemí hodnota této proměnné. Zatímco v případě Slovinska jsou mandáty rozdělovány stranám nebo koalicím, které získají na celostátní úrovni 4 % hlasů, v případě České republiky musí strana získat 5 % hlasů, aby se rozdělování mandátů mohla účastnit. Kandiduje-li v parlamentních volbách koalice více stran, platí následující pravidlo: Koalice dvou stran musí získat nejméně 10 % hlasů, koalice tří stran musí získat nejméně 15 % hlasů, koalice čtyř a více stran musí získat nejméně 20 % hlasů.

7.1 Proporcionalita volebních systémů

Další z porovnávaných vlastností volebních systémů Slovinska a České republiky bude i jejich proporcionalita, resp. vliv volebních systémů na proporcionalitu výsledků voleb. Jak již bylo zmíněno výše, obě země používají pro volbu do dolní komory parlamentu poměrný neboli proporční volební systém, který ovlivňuje jak počet politických stran, které jsou v parlamentu zastoupeny, tak také proporcionalitu jejich reprezentace. Volební systémy srovnávaných zemí navíc prošly v rámci vývoje určitými obměnami, které měly vést právě k větší proporcionalitě výsledků. Je tedy vhodné v rámci komparace změřit míru proporcionality resp. disproporcionality stranického systému.

K určení míry proporcionality produkované volebním systémem dané země slouží řada indexů. V této práci bude pro měření proporcionality stranického systému použit index deformace a Loosemoreův-Hanbyho index, které jsou teoreticky vymezeny v kapitole Měření (dis)proporcionality volebních systémů.

Z výpočtů indexů deformace volebních výsledků voleb do dolní komory parlamentu obou srovnávaných zemí (hodnoty indexu deformace jsou uvedeny v tabulkách v příloze 1 a příloze 2 této práce) lze konstatovat, že v případě Slovinska docházelo k mírné nadreprezentaci většiny parlamentních stran, přičemž zvýhodňovány byly zejména menší strany. Tento trend však mizí po volební reformě v roce 2000, kdy došlo k úpravě volebního systému, která se týkala hlavně změny volební kvóty a zavedení uzavírací klauzule. Dopad této reformy resp. změny volebního systému lze pozorovat na výsledcích parlamentních voleb od roku 2000, které jsou na základě výsledných hodnot indexu deformace daleko více proporční.

Jedinými stranami, které byly v rámci parlamentních voleb v letech 1992-2011 podreprezentovány, byly Demokratická strana důchodců Slovinska (DeSUS) a Nové Slovinsko - Křesťanská lidová strana (NSi). Hodnot indexu deformace v intervalu 1–0 dosáhla DeSUS ve volbách v roce 2000 (0,88) a 2011 (0,98). NSi dosáhla malé míry podreprezentace v posledních parlamentních volbách, kdy byla hodnota indexu deformace v jejím případě 0,93.

V případě České republiky dochází v rámci sledovaného období taktéž k mírné nadreprezentaci většiny parlamentních stran, ovšem na rozdíl od Slovinska jsou na základě výsledků výpočtů indexu deformace zvýhodňovány spíše větší strany. K podreprezentaci parlamentních stran došlo pouze ve volbách v roce 2006, kdy byl

index deformace v případě lidovců (KDU-ČSL) 0,90 a v případě Strany zelených (SZ), kdy byl poměr mezi procentuálním vyjádřením počtu získaných mandátů a počtu získaných hlasů menší než jedna polovina (0,48), což je poměrně výrazná podrepräsentace.

Přestože volební systém České republiky prošel podobně jako v případě Slovinska volební reformou, k níž došlo v roce 2002, a která se dotkla všech hlavních proměnných poměrného volebního systému, jsou odchylky v proporcionalitě volebních výsledků ve srovnání s volbami před touto reformou poměrně nevýrazné.

Tab. 12: Hodnoty Loosemoreova-Hanbyho indexu pro výsledky jednotlivých parlamentních voleb České republiky a Slovinska

Rok voleb	Slovinsko	Rok voleb	Česká republika
1992	17,70	1996	11,09
1996	11,29	1998	11,32
2000	4,38	2002	12,52
2004	11,73	2006	9,99
2008	7,65	2010	18,85
2011	8,23	2013	12,62

Zdroj: Državna volilna komisija; ČSÚ; vlastní výpočty

K měření proporcionality volebních výsledků obou zemí byl použit kromě indexu deformace také Loosemoreův-Hanbyho index, jehož hodnoty jsou pro jednotlivé parlamentní volby České republiky a Slovinska vyjádřeny v tabulce (Tab. 12). Z výpočtů tohoto indexu je evidentní, že proporcionalita volebních výsledků se v případě obou srovnávaných zemí neměnila podle žádného trendu. Patrný je však velmi proporční výsledek parlamentních voleb Slovinska v roce 2000, který je možno přisuzovat dopadům volební reformy. V případě České republiky neměla změna volebního systému z roku 2002 na změnu proporcionality volebních výsledků výraznější vliv. Srovnáme-li pak hodnoty Loosemoreova-Hanbyho indexu pro volební výsledky obou zemí, můžeme konstatovat, že v případě Slovinska produkuje volební systém více proporční výsledky, než je tomu v případě České republiky.

7.2 Dopady převzetí volebního systému

Součástí komparace volebních systémů obou zemí je také výzkum toho, jak by ovlivnilo výsledky parlamentních voleb zkoumaných států převzetí volebního systému České republiky Slovinskem, resp. slovinského Českou republikou.

Podstatou výzkumu je v podstatě přepočítání hlasů, získaných jednotlivými kandidátními listinami v posledních volbách do dolní komory parlamentu, na mandáty. V případě Slovinska je aplikován volební systém České republiky, přičemž oba volební systémy se liší v jednotlivých proměnných. Do skrutinia postupují v tomto případě pouze kandidátní listiny, které překročí uzavírací klauzuli, jejíž hodnota je 5 % všech hlasů odevzdaných na celostátní úrovni (namísto původních 4 %). Na základě toho se tudíž rozdělování mandátů neúčastní *Nova Slovenija - Krščanska ljudska stranka* (NSi), která získala v posledních parlamentních volbách na celostátní úrovni pouze 4,9 % odevzdaných hlasů. Zbývajícím stranám, které uzavírací klauzuli překročily, jsou poté rozdělovány mandáty pouze na úrovni volebních obvodů, a sice d'Hondtovou metodou volebního dělitele.

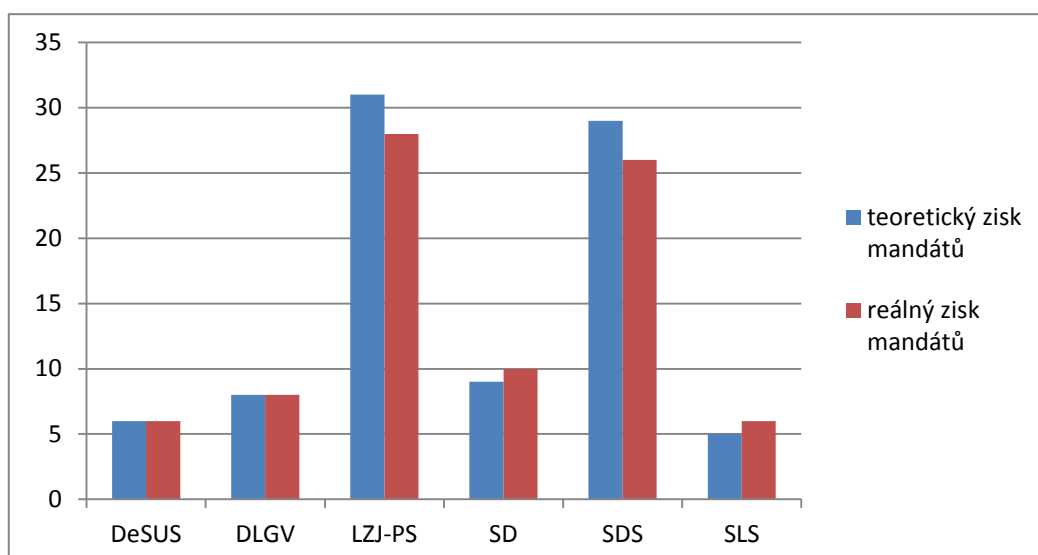
V případě převzetí volebního systému Slovinska Českou republikou je naopak hodnota uzavírací klauzule snížena z 5 % na 4 %. Nicméně tato změna nemá žádný dopad na počet stran, které se účastní následného rozdělování mandátů. Rozdělení mandátů jednotlivým stranickým kandidátním listinám probíhá nejprve na úrovni volebních obvodů a to prostřednictvím Droopovy kvóty. Mandáty, které nejsou rozděleny na úrovni volebních obvodů, jsou poté rozděleny ve druhém skrutiniu na úrovni státu na základě d'Hondtovy metody volebního dělitele.

Zisky mandátů jednotlivých kandidátních listin ve volebních obvodech a za celé území státu po převzetí volebního systému jsou uvedeny v tabulkách (Tab. 13 a Tab. 14).

Tab. 13: Počet mandátů získaných parlamentními stranami Slovinska ve volebních obvodech po přepočítání hlasů na mandáty podle zásad volebního systému ČR

	DeSUS	DLGV	LZJ-PS	SD	SDS	SLS
Kranj	1	1	2	1	4	2
Postojna	1	1	3	1	4	1
Ljubljana Center	1	1	3	1	4	1
Ljubljana Bežigrad	1	1	3	1	4	1
Celje	0	1	6	1	3	0
Novo město	0	1	6	1	3	0
Maribor	1	1	4	1	4	0
Ptuj	1	1	4	2	3	0
Celkem	6	8	31	9	29	5

Zdroj, Državna volilna komisija, vlastní výpočty

Obr. 20: Srovnání reálného a teoretického zisku mandátů parlamentních stran RS při použití volebního systému ČR

Zdroj: Državna volilna komisija, vlastní výpočty

Nejvýznamnější změnou po převzetí volebního systému České republiky Slovinskem, bylo snížení počtu parlamentních stran ze sedmi na šest. Důvodem byla neúčast strany *Nova Slovenija–Krščanska ljudska stranka* (NSi) při rozdělování mandátů. Tato strana totiž nepřekročila uzavírací klauzuli pro volby do dolní komory parlamentu, která má v případě volebního systému České republiky hodnotu 5%. Tím pádem „propadly“ hlasy této strany ve prospěch stran zbývajících. Následné přepočítání hlasů na mandáty probíhalo, podle zásad volebního systému ČR, na úrovni volebních obvodů na základě

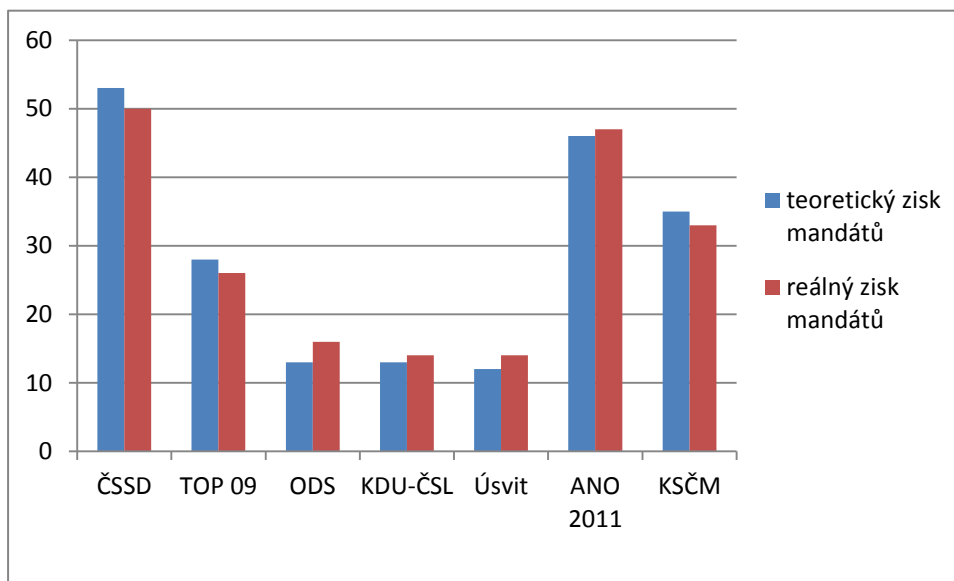
d'Hondtovy metody volebního dělitele a z výsledků je patrné, že byly více zvýhodněny větší strany. Nejvíce si polepšila v parlamentních volbách v roce 2011 vítězná LZJ-PS, která získala o tři mandáty více než před přepočítáním, kdy obdržela 28 mandátů. Stejný nárůst zisku mandátů zaznamenala po přepočítání taktéž druhá nejsilnější strana, SDS, která získala 29 mandátů oproti původním 26. Nárůst zisků, co se mandátů týče, je však v tomto případě přiřazen hlavně tím, že jedna strana by z parlamentu úplně vypadla. V případě menších stran zůstal počet mandátů stejný jako před přepočítáním (tak tomu bylo u LGV a DeSUS), popř. získaly o jeden mandát méně, jako tomu bylo u SD a SLS, které získaly po přepočítání 9 resp. 5 mandátů. Přesto, že jedna z parlamentních stran, které vytvořily po posledních volbách vládní koalici, při převzetí volebního systému Slovinska Českou republikou do rozdělování mandátů nezasáhla, nebyla by existence potenciální koalice tvořené zbylými parlamentními stranami ohrožena, protože součet teoretického zisku mandátů těchto stran tvoří většinu potřebnou pro vytvoření koalice.

Tab. 14: Počet mandátů získaných parlamentními stranami ČR v krajích po přepočítání hlasů na mandáty podle zásad volebního systému Slovinska

	ČSSD	TOP 09	ODS	KDU-ČSL	Úsvit	ANO 2011	KSČM	celkem mandátů
Hl. město Praha	3	5	2	1	0	3	2	16
Středočeský kraj	4	3	2	1	1	5	3	19
Jihočeský kraj	2	1	0	0	0	2	1	6
Plzeňský kraj	2	1	1	0	0	2	1	7
Karlovarský kraj	1	0	0	0	0	1	0	2
Ústecký kraj	2	1	0	0	1	2	2	8
Liberecký kraj	1	1	0	0	0	1	1	4
Královéhradecký kraj	2	1	0	0	0	2	1	6
Pardubický kraj	2	1	0	0	0	1	1	5
Kraj Vysočina	2	0	0	1	0	1	1	5
Jihomoravský kraj	5	2	1	2	1	3	3	17
Olomoucký kraj	2	0	0	0	1	2	2	7
Zlínský kraj	2	1	0	1	1	2	1	8
Moravskoslezský kraj	5	1	1	1	1	3	3	15
Zisk mandátů na úrovni VO	35	18	7	7	6	30	22	125
Zisk mandátů na úrovni státu	18	10	6	6	6	16	13	75
Celkem ČR	53	28	13	13	12	46	35	200

Zkratky: VO - volební obvod

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Obr. 21: Srovnání reálného a teoretického zisku mandátů parlamentních stran ČR při použití volebního systému Slovinska

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Vzhledem k tomu, že se v rámci volebního systému Slovinska rozdělují mandáty na více úrovních, byl tento postup zachován i při přepočítání hlasů na mandáty v případě České republiky. V prvním kole tak bylo na úrovni volebních obvodů rozděleno prostřednictvím Droopovy kvóty 125 mandátů. Zbýlých 75 pak bylo rozděleno na úrovni státu d'Hondtovou metodou volebního dělitele. Při převzetí volebního systému Slovinska Českou republikou lze po přepočítání zisku mandátů na základě rozdílných proměnných poměrného volebního systému konstatovat, že jsou, podobně jako v případě Slovinska, více zvýhodněny větší strany, které získaly více mandátů na úkor stran menších¹⁵. Nejvíce si po přepočítání hlasů na mandáty polepšila vítězná ČSSD, která získala oproti původním 50 o tři mandáty více (53). Naopak nejvíce si pohoršila ODS, která získala 13 mandátů, což je o 3 méně oproti původním 16 a získala tak stejný počet mandátů jako lidovci (KDU-ČSL), kteří měli původně 14 mandátů, stejně jako hnutí Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury, které po přepočítání o dva mandáty přišlo. Žádné jiné změny v pořadí parlamentních stran na základě zisku mandátů po přepočítání nenastaly. Stejně jako v případě Slovinska, i v případě ČR by teoretický zisk mandátů, které by parlamentní strany na základě přepočítání hlasů podle zásad volebního systému Slovinska získaly, stačil pro vytvoření potenciální stabilní koalice

¹⁵ Výjimkou je hnutí ANO 2011, které získalo po přepočítání o jeden mandát méně.

(tvořené stejně jako po volbách v roce 2013 stranami ČSSD, KDU-ČSL a hnutím ANO 2011). Součet teoretického počtu mandátů těchto tří stran je 112.

8. Závěr:

Tato diplomová práce se zabývá popisem a srovnáním volebních systémů používaných pro volbu do parlamentů České republiky a Slovinska. Tyto země po pádu komunismu na přelomu 80. a 90. let minulého století úspěšně završili proces demokratické konsolidace a převzaly a ústavně zakotvily volební systém poměrného zastoupení.

Čím se od sebe tedy srovnávané volební systémy liší? Kromě počtu mandátů, které jsou v parlamentních volbách rozdělovány, se volební systémy liší ve všech hlavních proměnných. První z nich je velikost volebního obvodu. Ta je v případě ČR shodná s hranicemi samosprávných celků, v tomto případě krajů, kdežto v případě Slovinska jsou volební obvody vytvořeny tak, aby měl každý zhruba stejný počet obyvatel. Další rozdílnou proměnnou je uzavírací klauzule, která v rámci českého volebního systému o jeden procentní bod vyšší než v rámci slovinského volebního systému. Přestože se může tento rozdíl zdát jako zanedbatelný, dojde např. při převzetí volebního systému ČR Slovinskem ke snížení počtu parlamentních stran, což má vliv na podobu celého stranického systému. Co se rozdělování mandátů týče, liší se volební systémy srovnávaných zemí jak počtem úrovní, ve kterých k tomuto rozdělování dochází, tak volebními formullemi, které se k přepočtu hlasů na mandáty používají. V případě Slovinska se mandáty rozdělují nejprve na úrovni volebních obvodů pomocí Droopovy kvóty. Zbylé mandáty jsou následně rozděleny na úrovni státu na základě d'Hondtovy metody volebního dělitele. V případě ČR jsou všechny mandáty rozdělovány pouze na úrovni volebních krajů pomocí d'Hondtovy metody volebního dělitele.

Volební systémy obou srovnávaných zemí prošly od svého etablování určitým vývojem. Tyto změny však nejsou na základě provedeného měření (dis)proporcionality volebních výsledků jednotlivých parlamentních voleb patrné u obou srovnávaných zemí. V případě Slovinska je, na základě výpočtů indexu deformace a Loosemoreova-Hanbyho indexu, zjevný pozitivní dopad reformy volebního systému z roku 2000 na proporcionalitu volebních výsledků. Toto zlepšení míry proporcionality volebních výsledků však nemělo dlouhého trvání. Hned v následujících parlamentních volbách

totiž byly výsledky voleb opět výrazně méně proporční. V případě České republiky neměla reforma volebního systému z roku 2002 na proporcionalitu výsledků parlamentních voleb výraznější vliv. Z výsledků měření (dis)proporcionality je však zřejmé, že v případě Slovinska produkuje volební systém obecně více proporční výsledky, než je tomu v případě České republiky.

Abychom dále mohli odpovědět na výzkumnou otázku, tedy jak by ovlivnilo převzetí volebního systému České republiky Slovinskem resp. toho Slovinského Českou republikou, bylo třeba přepočítat hlasy obdržené v posledních parlamentních volbách na mandáty, podle zásad daných volebních systémů. Z výsledků tohoto přepočtu je zřejmé, že v případě obou srovnávaných zemí dojde ke zvýhodnění větších stran. Toto zvýhodnění je v případě Slovinska navíc umocněno snížením počtu parlamentních stran z důvodu zvýšení hodnoty uzavírací klauzule, kterou jedna ze stran nepřekročila. Menší strany jsou naopak po přepočítání hlasů na mandáty znevýhodněny.

Co se týče stability produkované vládní většiny, lze po převzetí volebního systému a následném přepočítání hlasů na mandáty konstatovat, že v případě obou zemí by byla existence i stabilita potenciální koalice možná. V obou případech by totiž strany, které vytvořily koalici po posledních parlamentních volbách, byly schopny poskládat v dolní komoře parlamentu většinu mandátů, která je pro stabilní koalici nutná. Vzhledem k tomu, že s největší pravděpodobností nelze ani v jedné ze srovnávaných zemí v budoucnu očekávat změnu volebního systému, nenastanou tak patrně ani výraznější výkyvy ve vývoji jejich stranického systému.

9. Summary:

For Czech Republic and Slovenia whose voting systems are objects of comparison is similar their transition to democracy in the end of eighties and beginning of nineties. Within this quite smooth transition both countries adopt new voting system. It was a proportional representation voting system. The form of proportional electoral systems, and their nature, proportionality and impact on a party system are influenced by a multitude of factors. We can say that there are four main variables that are exclusively specific to electoral system of proportional representation. These variables are – electoral district magnitude, mathematical formula, legal threshold, and the number and character of tier districting. All of those variables are theoretically defined in the

opening part of this thesis as well as methods used for measuring proportionality. Then follows description of the political systems of both countries and their historical development, party system and also brief historical hindsight at the development of electoral systems which prove that the change of voting system of Slovenia is in terms of proportionality more evident than in Czech Republic.

The thesis includes also analysis and more detailed description of last parliamentary elections of both countries. Constituent part of this analysis is cartographic representation showing electoral support of individual parties. According to this representation it can be said that the electoral support is not distributed by any trend.

In the pivotal part of this thesis there is a comparison of both electoral systems which is focused on differences among four main variables that are exclusively specific to electoral system of proportional representation. First different variable is electoral district magnitude.

In Czech Republic borders of electoral districts are the same as administrative division of regions on the other hand in Slovenia their size is affected by number of inhabitants because they need to be more or less equal. Another difference refers to legal threshold which is in Czech Republic 5 % and in Slovenia 4 %. Last two different variables are concerning distribution of mandates. In Slovenia mandates are distributed on the level of electoral units by using Droop quota and the rest is distributed on the level of state using D'Hondt method. In Czech Republic mandates are distributed only on the level of electoral units using D'Hondt method.

In conclusion, the thesis carried out research about how the election results and the party system would be affected by taking the voting system of Czech Republic by Slovenia and conversely. According to results we can say that in both cases larger parties are given preferential treatment and on the other hand small parties are disadvantaged. After the takeover of the electoral system and recounting of the mandates it can be also said that both countries would be able to create their potential stable coalition because theoretical number of mandates is bigger than half.

10. Seznam použité literatury

Archiv volitev v Državni zbor RS. *Državna volilna komisija* [online]. 2014 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.dvk-rs.si/index.php/si/arhiv-drzavni-zbor-rs>

BALÍK, Stanislav. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2003, 180 s. Monografie (Masarykova univerzita), sv. č. 9. ISBN 80-210-3307-X.

CABADA, Ladislav. *Politický systém Slovinska*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005, 271 s. Politické systémy, 2. sv. ISBN 80-864-2937-7.

Državni svet [online]. 2013 [cit. 2014-01-03]. Dostupné z: <http://www.ds-rs.si/>

Državni zbor [online]. 2011 [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/>

Državni zbor RS. *Državna volilna komisija* [online]. 2014 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.dvk-rs.si/index.php/si/volitve/drzavni-zbor-rs>

History of Slovenia. *Slovenia.info* [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: http://www.slovenia.info/en/zgodovina-slovenije.htm?zgodovina_slovenije=0&lng=2

CHYTILEK, Roman. *Volební systémy*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2009, 375 s. ISBN 978-807-3675-486.

Jak se volí do Senátu. *Senát Parlamentu České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: http://www.senat.cz/senat/volby/jsv.php?ke_dni=4.2.2014&O=9&lng=cz

Janša for PM, Coalition Deal Signed. *The Slovenia Times* [online]. 2014 [cit. 2014-01-13]. Dostupné z: <http://www.sloveniatimes.com/jansa-for-pm-coalition-deal-signed>

KÁLAL, David. *Komparace volebních systémů Polska a Slovinska*. Brno, 2008. 39 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.

KLEINOVÁ, Leona. Analýza výsledků parlamentních voleb v Republice Slovinsko a jejich dopad na stranický systém na celostátní a teritoriální úrovni. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 79 s

KOUDELKA, Zdeněk. Změna volebního systému. *Politologický časopis*. Brno: Nadace Mezinárodního politologického ústavu, 2000, č. 1, s. 90-95. Dostupné z: <http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/2000/1/2000-1-14-Koudelka-Zm%C5%8Dna%20volebn%C2%B0ho%20syst%C4%81mu.pdf>

KUBÁT, Michal. *Postkomunismus a demokracie: Politika ve středovýchodní Evropě*. Praha: Dokořán, 2003. ISBN 80-86569-47-0.

LEBEDA, Tomáš.: Hlavní proměnné proporčních volebních systémů, *Sociologický časopis*, roč. XXXVII., č. 4, 2001, s. 425-448.

LEBEDA, Tomáš. *Voliči a volby 2006*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, 234 s. ISBN 978-807-3301-262.

MRKLAS, Ladislav. Česká republika. KUBÁT, Michal et al. *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 94-119. Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 8086432904.

NOVÁK, Miroslav a Tomáš LEBEDA. *Volební a stranické systémy: ČR v mezinárodním srovnání*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2004, 485 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7388-0.

Politický systém České republiky: Zákonodárna, výkonná a soudní moc v ČR. *Česká republika* [online]. 25.01.2010 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Objevte-CR/Fakta-o-CR/Politika/Politicky-system-Ceske-republiky>

ŘÍCHOVÁ, Blanka. Komparativní metoda v politologii. In Dvořáková, Vladimíra (ed.). *In: Komparace politických systémů*. 3. vyd. Praha: VŠE, 2003, s. 7-37. ISBN 80-245-0534-7.

Slovenia 2011. *World elections* [online]. 2011 [cit. 2013-11-19]. Dostupné z:<http://welections.wordpress.com/2011/12/05/slovenia-2011/>

Slovenia – Parliamentary Elections 2011. *Who Governs Europe ?* [online]. 2011 [cit. 2013-11-28]. Dostupné z:<http://whogovernseurope.com/2011/12/06/slovenia-parliamentary-elections-2011/>

Slovenia. *The World Factbook* [online]. 2014 [cit. 2014-02-14]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/si.html>

ŠARADÍN, Pavel. Slovinsko. KUBÁT, Michal et al. *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 385-401. Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 8086432904.

ŠEDO, Jakub. *Volební systémy postkomunistických zemí*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, 419 s. Srovnávací politologie. ISBN 978-807-3251-376.

VODIČKA, Karel a Ladislav CABADA. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. 2., aktualizované a rozšířené vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 80-736-7337-1.

Volitve v Državni zbor RS, Slovenija, 4.12.2011. *Statistični urad Republike Slovenije* [online]. 2012 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4491

Volitve in volilni sistem. *Državni zbor* [online]. 2011 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/PolitichniSistem/VolitveInVolilniSistem> už tam jednou mám, promyslet co dát

Výsledky voleb a referend. *Volby.cz* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 2014-01-10]. Dostupné z:<http://volby.cz/>

Zasedací pořádek. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z:<http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=1003>

Prameny

Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/1991 z dne 28. 12. 1991)

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů

Zakon o volitvah v državni zbor (Uradni list RS, št. 44/92 z dne 12. 9. 1992)

Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 204/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů.

Přílohy

Seznam příloh

Příloha 1 Vybrané údaje o volbách do Národního shromáždění v letech 1992-2011

Příloha 2 Vybrané údaje o volbách do Poslanecké sněmovny v letech 1996-2013

Příloha 1 Vybrané údaje o volbách do Národního shromáždění v letech 1992-2011

1992					1996				
Strana	Man.	Hlasy %	Man. %	I	Strana	Man.	Hlasy %	Man. %	I
LDS	22	23,46	25,00	1,07	LDS	25	27,01	28,41	1,05
SKD	15	14,51	17,05	1,18	SLS	19	19,38	21,59	1,11
ZLSD	14	13,58	15,91	1,17	SDS	16	16,13	18,18	1,13
SNS	12	10,02	13,64	1,36	SKD	10	9,62	11,36	1,18
SLS	10	8,69	11,36	1,31	ZLSD	9	9,03	10,23	1,13
DSS	6	5,01	6,82	1,36	DeSUS	5	4,32	5,68	1,31
ZS	5	3,70	5,68	1,54	SNS	4	3,22	4,55	1,41
SDS	4	3,34	4,55	1,36	Ostatní	0	11,29	0	0
Ostatní	0	17,69	0	0					
2000					2004				
Strana	Man.	Hlasy %	Man. %	I	Strana	Man.	Hlasy %	Man. %	I
LDS	34	36,26	38,64	1,07	SDS	29	29,08	32,95	1,13
SDS	14	15,81	15,91	1,01	LDS	23	22,80	26,14	1,15
ZLSD	11	12,08	12,5	1,03	ZLSD	10	10,17	11,36	1,12
SLS+SKD	9	9,54	10,23	1,07	NSi	9	9,09	10,23	1,13
NSi	8	8,66	9,09	1,05	SLS	7	6,82	7,95	1,17
DeSUS	4	5,17	4,55	0,88	SNS	6	6,27	6,82	1,09
SNS	4	4,39	4,55	1,04	DeSUS	4	4,04	4,55	1,13
SMS	4	4,34	4,55	1,05	Ostatní	0	11,73	0	0
Ostatní	0	3,75	0	0					
2008					2011				
Strana	Man.	Hlasy %	Man. %	I	Strana	Man.	Hlasy %	Man. %	I
SD	29	30,45	32,95	1,08	LZJ-PS	28	28,51	31,82	1,12
SDS	28	29,26	31,82	1,09	SDS	26	26,19	29,55	1,13
Zares	9	9,37	10,23	1,09	SD	10	10,52	11,36	1,08
DeSUS	7	7,45	7,95	1,07	DLGV	8	8,37	9,09	1,09
SNS	5	5,40	5,68	1,05	DeSUS	6	6,97	6,82	0,98
SLS	5	5,21	5,68	1,09	SLS	6	6,83	6,82	1,00
LDS	5	5,21	5,68	1,09	NSi	4	4,88	4,55	0,93
Ostatní	0	7,65	0	0	Ostatní	0	7,73	0	0

Zkratky: DeSUS – Demokratická strana důchodců Slovinska; DSS – Demokratická strana Slovinska; LDS – Liberálně demokratická strana (v roce 1994 sloučení s DSS a 1995 se Z-ESS, název se mění na Liberální demokraté Slovinska); LS – Liberální strana; NSi – Nové Slovinsko – Křesťanská lidová strana; SDS – Sociálně demokratická strana Slovinska (2004 Slovinská demokratická strana); SDZ – Slovinský demokratický svaz; SKD – Slovinství křesťanských demokratů (2000 sloučení se SLS, nová formace označována jako Slovinská lidová strana a zkratka SLS+SKD); SLS – Slovinská lidová strana; SMS – Strana mladých Slovinska; SNS – Slovinská národní strana; Z-ESS – Zelení – Ekologicko sociální strana; ZKS-SDP – Svaz komunistů Slovinska – Strana demokratické obnovy; ZLSD – Sjedenocená kandidátka sociálních demokratů; ZS – Zelení Slovinska (později Z-ESS); LZJ-PS – Lista Zorana Jankovića-Pozitivna Slovenija; DLGV – Državljanska Lista Gregorja Viranta

Zdroje: ŠEDO, J.: Volební systémy postkomunistických zemí
 Državna volilna komisija, 2014
 Vlastní výpočty

Příloha 2 Vybrané údaje o volbách do Poslanecké sněmovny v letech 1996 - 2013

1996					1998				
Strana	Man.	Hlasy %	Man. %	I	Strana	Man.	Hlasy %	Man. %	I
ODS	68	29,69	34	1,15	ČSSD	74	32,31	37	1,15
ČSSD	61	26,44	30,5	1,15	ODS	63	27,74	31,5	1,14
KSČM	22	10,33	11	1,06	KSČM	24	11,03	12	1,09
KDU-ČSL	18	8,08	9	1,11	KDU-ČSL	20	9	10	1,11
SPR-RSČ	18	8,01	9	1,12	US	19	8,6	9,5	1,1
ODA	13	6,36	6,5	1,02	Ostatní	0	11,31	0	0
Ostatní	0	11,09	0	0					
2002					2006				
Strana	Man.	Hlasy %	Man. %	I	Strana	Man.	Hlasy %	Man. %	I
ČSSD	70	30,21	35	1,16	ODS	81	35,38	40,5	1,14
ODS	58	24,48	29	1,18	ČSSD	74	32,32	37	1,14
KSČM	41	18,51	20,5	1,11	KSČM	26	12,81	13	1,01
Koalice	31	14,28	15,5	1,09	KDU-ČSL	13	7,22	6,5	0,9
Ostatní	0	12,52	0	0	SZ	6	6,29	3	0,48
					Ostatní	0	5,98	0	0
2010					2013				
Strana	Man.	Hlasy %	Man. %	I	Strana	Man.	Hlasy %	Man. %	I
ČSSD	56	22,08	28	1,27	ČSSD	50	20,45	25	1,22
ODS	53	20,22	26,5	1,31	ANO 2011	47	18,65	23,5	1,26
TOP 09	41	16,7	20,5	1,23	KSČM	33	14,91	16,5	1,11
KSČM	26	11,27	13	1,15	TOP09	26	11,99	13	1,08
VV	24	10,88	12	1,1	ODS	16	7,72	8	1,04
Ostatní	0	18,85	0	0	KDU-ČSL	14	6,88	7	1,02
					Úsvit	14	6,78	7	1,03
					Ostatní	0	12,62	0	0

Zkratky: ČSSD – Československá sociální demokracie (později Česká strana sociálně demokratická); HDS-SMS – Hnutí za samosprávnou demokracii-Společnost pro Moravu a Slezsko; KDS – Křesťanskodemokratická strana; KDU – Křesťanská a demokratická unie; KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie-Československá strana lidová; KSČ – Komunistická strana Československa; KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy; LB – Levý blok; LSU – Liberální sociální unie; ODA – Občanská demokratická aliance; ODS – Občanská demokratická strana; OF – Občanské fórum; SPR-RSČ – Sdružení pro republiku-Republikánská strana Československa; US – Unie svobody; SZ – Strana zelených; VV – Věci veřejné; Úsvit - Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury

Zdroje: ŠEDO, J.: Volební systémy postkomunistických zemí
 ČSÚ, 2013
 Vlastní úpravy